

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut politologických studií

Katedra politologie

Bakalářská práce

2024

Tereza Šířlová

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut politologických studií

Katedra politologie

**Komparativní analýza ekonomicko-politických aspektů
finského a litevského branného systému**

Bakalářská práce

Autorka práce: Tereza Šířlová

Studijní program: Politologie a mezinárodní vztahy

Vedoucí práce: RNDr. Jan Kofroň, Ph.D.

Rok obhajoby: 2024

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 30.04.2024

Tereza Šířlová

Bibliografický záznam

Šířlová, Tereza. *Komparativní analýza ekonomicko-politických aspektů finského a litevského branného systému*. Praha, 2024. 43 s. Bakalářská práce (Bc). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut politologických studií, Katedra politologie. Vedoucí bakalářské práce RNDr. Jan Kofroň, Ph.D.

Rozsah práce: 87 794 znaků

Abstrakt

Tato práce si klade za cíl popsat a porovnat ekonomické a politické aspekty branné povinnosti Litvy a Finska v časovém období vstupu Litvy do NATO a od anexe Krymu. Konkrétně se práce věnuje historickému vývoji branné povinnosti, jejím výhodám a nevýhodám společně se současnými postoji ke členství NATO a následnému popisu kategorií výdajů na obranu v Litvě a Finsku. Těmito kategoriemi jsou personální výdaje, výdaje na operace, cvičení, provoz a údržbu, výdaje na infrastrukturu a výdaje na výzkumný vývoj a vojenskou techniku. Na základě těchto kategorií je provedena komparace, která ukazuje, jaká kategorie je pro danou zemi výdajově nejdůležitější a jakým způsobem se tyto výdaje mění v průběhu let.

Abstract

The aim of this thesis is to describe and compare the economic and political aspects of conscription in Lithuania and Finland in the time period of Lithuanian's NATO membership and since the annexation of Crimea. Specifically, the thesis examines the historical development of conscription, its advantages and disadvantages, together with current attitudes towards NATO membership. This is followed by a description of the categories of defence spendings in Lithuania and Finland. These categories are personnel, exercises, operations and maintenance, infrastructure, research development and military equipment. Based on these categories, a comparison is made to show which category is the most important for a given country in terms of expenditure and how this expenditure changes over the years.

Klíčová slova

Finsko, Litva, branná povinnost, výdaje na obranu, NATO

Keywords

Finland, Lithuania, Conscription, military expenditure, NATO

Název práce

Komparativní analýza ekonomicko-politických aspektů finského a litevského branného systému

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala především svému vedoucímu práce RNDr. Janu Kofroňovi, Ph.D. za cenné rady, jeho čas a ochotu. Dále bych chtěla poděkovat i ostatním pedagogům, kteří byli ochotni se mnou práci konzultovat.

Obsah

Úvod	8
1. Přehled literatury	10
2. Metodologie práce	17
3. Finská branná povinnost.....	19
3.1 Vývoj finské branné povinnosti.....	20
3.2 Současnost a vstup do NATO.....	22
3.3 Důvody k udržování branné povinnosti.....	22
4. Litevská branná povinnost.....	24
4.1 Vývoj litevské branné povinnosti	24
4.2. Současnost a znovuzavedení branné povinnosti.....	25
4.3 Důvody k udržování branné povinnosti.....	26
5. Výdaje na obranu.....	28
5.1 Personální výdaje.....	28
5.2 Výdaje na operace, cvičení, provoz a údržbu	29
5.3 Výdaje na infrastrukturu.....	29
5.4 Výdaje na výzkumný vývoj a vojenskou techniku	29
6. Výdaje na obranu Finska	31
<i>Graf č. 1: Vývoj výdajů na obranu ve Finsku.....</i>	<i>32</i>
6.1 Personální výdaje.....	33
<i>Graf č. 2: Vývoj personálních výdajů v % z HDP na obranu .....</i>	<i>33</i>
.....	33
6.2 Výdaje na operace, cvičení, provoz a údržbu	33
<i>Graf č. 3: Vývoj výdajů na operace, cvičení, provoz a údržbu v % z HDP na obranu</i>	<i>34</i>
6.3 Výdaje na infrastrukturu.....	34
<i>Graf č. 4: Vývoj výdajů na infrastrukturu v % z HDP na obranu .....</i>	<i>35</i>
6.4 Výdaje na výzkumný vývoj a vojenskou techniku.....	36

<i>Graf č. 5: Vývoj výdajů na výzkumný vývoj a vojenskou techniku v % z HDP na obranu</i>	36
7. Výdaje na obranu Litvy	37
<i>Graf č. 6: Vývoj výdajů na obranu v Litvě</i>	37
7.1 Personální výdaje.....	38
<i>Graf č. 7: Vývoj personálních výdajů v % z HDP na obranu</i>	38
7.2 Výdaje na operace, cvičení, provoz a údržbu	39
<i>Graf č. 8: Vývoj výdajů na operace, cvičení, provoz a údržbu v % z HDP na obranu</i>	39
7.3. Výdaje na infrastrukturu.....	40
<i>Graf č. 9 Vývoj výdajů na infrastrukturu v % z HDP na obranu</i>	40
7.4 Výdaje na výzkumný vývoj a vojenskou techniku.....	41
<i>Graf č. 10: Vývoj výdajů na výzkumný vývoj a vojenské techniky v % z HDP na obranu</i>	41
8. Komparace.....	42
8.1 Personální výdaje.....	42
8.2 Výdaje na operace, cvičení, provoz a údržbu	43
8.3 Výdaje na infrastrukturu.....	44
8.4 Výdaje na výzkumný vývoj a vojenskou techniku	45
Závěr.....	47
Použitá literatura.....	50

Úvod

Po skončení studené války stála většina evropských zemí před rozhodnutím, jak se nadále vypořádat s otázkou bezpečnosti. Státy po dlouhou dobu nebyly vystaveny přímé bezpečnostní hrozbě a v průběhu let tak tomu přizpůsobovaly svoji bezpečnostní politiku a výdaje s ní související. Na tuto skutečnost reagovaly zmenšením armád, případně omezením branné povinnosti či jejím úplným zrušením. Některé státy severní a východní Evropy si však i po konci Studené války brannou povinnost v určité formě stále ponechávají.

V této práci jsou předmětem zkoumání vybrány dva státy severovýchodní Evropy, konkrétně Litvy a Finska, které sousedí s Ruskou federací. Jejich společným znakem je tak geopolitická situace, která může mít vliv na jejich vojenskou strategii i přístup k branné povinnosti. Rozdílný znak, který byl pro zkoumání zajímavý, je odlišný historický kontext, kdy Litva byla až do roku 1991 součástí Sovětského svazu, kdežto Finsko proti Sovětskému svazu bojovalo v rámci zimní války a následně v pokračovací válce. Dalším zajímavým faktorem při komparaci Litvy a Finska může hrát roli také vstup do NATO, kdy Litva je členem aliance od roku 2004 a Finsko až od roku 2023. Mezi další rozdílné znaky pro zkoumání bude hrát jak počet obyvatel daného státu, tak výše finančních výdajů, které jsou určeny právě na obranu státu a následně i brannou povinnost. Tato práce si tedy klade za cíl analyzovat ekonomické a politické faktory branné povinnosti Finské a Litevské republiky.

Do začátku ruské agrese na území Ukrajiny nebyla však debata ohledně branné povinnosti nikterak častěji zkoumána a ve společnosti ji nebyla věnována větší pozornost. Nicméně v zemích jako je Litva byla branná povinnost z důvodu anexe Krymu Ruskou federací po několika letech obnovena. Přestože hrají branci jednu z důležitých rolí ve složkách celého obranného systému, v literatuře se, neseťkáme s obsáhlými výzkumy, které by mohly být aplikované na státy s podobným historickým kontextem, či velikostí finančních prostředků, jako je právě Litva, Finsko nebo i další státy Evropy.

Hlavním cílem této práce je tedy popsat a následně porovnat samotné systémy jednotlivých zemí, jejich ekonomické výdaje a politická rozhodnutí, která brannou povinnost podporují či nikoli. Práce by tak měla poskytnout primární pohled na fungování branného

systemu a jeho výhody, či nevýhody. Jak již bylo uvedeno výše, hlavním cílem této práce je analyzovat a následně porovnat ekonomické a politické faktory branné povinnosti ve Finsku a Litvě. Výzkumnými otázkami, které při porovnání těchto dvou geopoliticky podobných zemí, vyvstávají a zároveň mi odpověď na ně pomůže dosáhnout cíle práce jsou:

- Jaké jsou politické a ekonomické důvody Finska pro udržování branné povinnosti a jaké byly důvody Litvy pro její znovuzavedení?
- Jaké jsou hlavní výhody či nevýhody branné povinnosti?

Práce je strukturována do osmi kapitol a závěru. V první kapitole poskytuji shrnutí již existující literatury, která se zabývá brannou povinností. Ve druhé kapitole se věnuji metodologii práce. Ve třetí a čtvrté kapitole jsem se zaměřila především historií a vývoji branné povinnosti vybraných zemí, kdy bude text věnován období od první světové války, ale také moderní historií branné povinnosti, její vývoji, legislativním změnám v průběhu let a také důvodům k jejímu udržování. V rámci popisu finského systému je práce zaměřena na vznik obranných sil Finska, následující změny v zavedení branné povinnosti a také krátce vstupu do NATO v roce 2023. Litevský branný systém je také popisován již od počátku jeho existence. Větší důraz je pak věnován vstupu Litvy do NATO, zrušení branné povinnosti a její následné obnově kvůli anexi Krymu. V páté kapitole jsou obecně popsány výdaje na obranu a v podkapitolách jsou jednotlivé výdaje vysvětleny. Šestá a sedmá kapitola je věnována podrobněji těmto výdajům pro jednotlivé země a následně v kapitole osmé je provedena komparace těchto výdajů.

1. Přehled literatury

V akademické sféře existuje velké množství literatury zabývající se ozbrojenými složkami i brannou povinností či nahrazováním branné povinnosti ozbrojenými silami založenými na dobrovolnosti (All-volunteer force). Ve většině případů novější populární i akademické literatury hrají při zkoumání transformace ozbrojených sil roli dva důležité milníky a těmi jsou konec druhé světové války a vliv studené války a její konec, který je podle Dandekera (1994) chápán jako jeden z aspektů transformace společnosti¹.

Literatura, která se zabývá přímo problematikou branné povinnosti, vychází z historického základu a jejího vývoje. Branná povinnost je značně moderním fenoménem, který se začal objevovat za dob Velké francouzské revoluce (Pernica, 2006). Většina literatury zaměřena na brannou povinnost se tak věnuje především popisu samostatného fenoménu, který v průběhu let svým vývojem reflektuje proměny vztahů mezi občany² a státem, jakým způsobem se branná povinnost v průběhu let transformovala a jaké jsou její alternativy, případně jestli ekonomické náklady hrají zásadnější roli při výběru systému odvozy/dobrovolníci. Další literatura zabývající se už specifickými aspekty branné povinnosti je zaměřena hlavně na systém Spojených států amerických, kde je od 70. let používán systém dobrovolné armády.

Branná povinnost je vnímána jako fenomén, který se může zkoumat z různých pohledů či historických milníků. Jedním klíčovým aspektem v literatuře, která zkoumá brannou povinnost je otázka spravedlnosti. Levi (1996) tvrdí, že zavedení branné povinnosti nemusí být rozhodnutí pouze politiků, ale mělo by se týkat i obyvatel dané země. Autorka vychází z Hobbesovy a Lockovy společenské smlouvy, podle které se občané dobrovolně omezují ve svých svobodách, aby od státu získali ochranu svého života a majetku. Tomuto však systém branné povinnosti odporuje, jelikož je po občanech požadován povinný výcvik a případné obětování vlastního života za svou zemi a tím se teorie společenské smlouvy nenaplnuje. Na rozdíl od ostatních autorů, kteří se přiklání k jinému způsobu zvyšování kapacit bojeschopných jedinců, Levi rozvádí teorii na podkladě historického vývoje branné povinnosti Velké Británie, Austrálie, Nového Zélandu, USA a Kanady. V těchto státech byla branná povinnost v průběhu let měněna s cílem vzájemné spokojenosti mezi občanem a

---

¹ Dandeker to popisuje jako "New Times", které definují rostoucí globalizaci a změny autorit v národní a nadnárodní sféře.

² potenciálními rekruty.

státem. Problém není tedy v branné povinnosti jako takové, ale v tom, jakým způsobem jsou občané zapojováni do diskuze a jakým způsobem je se systémem zacházeno.

Mezi autory, kteří tvrdí že branná povinnost, která určuje převážně mužům povinně sloužit, je nevyhovující pro svobodnou společnost, patří i Friedman (1967). Americký ekonom zastává názor, že armáda založená na dobrovolnících je lepší způsob, který může zachovat svobodu jednotlivce se rozhodnout, zda sloužit nebo ne. Tento způsob služby má následně další pozitivum, kterým je ztraktivnění vojenské služby. Kdyby se tak stalo armádu by tvořili pouze ti, kteří se z vlastní iniciativy chtějí do obranných složek zapojit. Lidé by byli oddáni své kariéře, motivováni sloužit a to by do budoucna mohlo mít podle autora dopad na úplné zrušení branné povinnosti.

Tématu efektivnosti branné povinnosti se věnuje i Folsom (1981), který mluví o tom, že branná povinnost může přinášet negativní dopady na ekonomiku země. Zmiňuje možnost svobodné volby mezi vojenskou a civilní kariérou, která by se mohla podepsat na kvalitě personálu a schopnosti země reagovat na bezpečnostní hrozby. Autor opět navrhuje alternativy k branné povinnosti, které by byly efektivnější a také spravedlivější.

Nové bezpečnostní výzvy moderního světa hrají další roli v rámci řešení otázek, zda je branná povinnost spravedlivá. Právě tato transformace, která s sebou přináší výzvy jako je globalizace, terorismus, či hybridní války, je podle Dandekera (1994) hlavním důvodem k nahrazení branné povinnosti dobrovolníky. Právě dobrovolná armáda je podle autora daleko lepší způsob, jakým se mohou řešit současné bezpečnostní hrozby³ a zároveň lepším způsobem, jak řešit sociální otázky, jako je zapojování žen a homosexuálů do armády.

Z hlediska transformace armád po konci studené války se literatura také věnuje otázkám, zdali je branná povinnost efektivním způsobem zajištění potřebného počtu lidí v souvislosti s liberálním fungováním společnosti. Podle Nga (2008) může být branná povinnost nástrojem, jakým si efektivně pojistit dostatečný počet vojáků, ale zároveň tak přináší i otázky spojené se spravedlností, ekonomickou rovnováhou a svobodou. Autor v článku uvádí, že náklady vynaložené každý rok na výcvik branců je možné snížit pomocí

---

³ V době, kdy byl článek napsán, nehrozilo nebezpečí konvenční války, to se v této době, kdy je tato práce vypracovávána říct nedá.

snížení počtu rekrutovaných. Tato strategie může hrát také roli při snaze snižování daňové zátěže, která by se tak týkala menšího počtu obyvatel dané země. Snižování počtu rekrutovaných by mohlo podle Nga hrát také významnou roli v otázce spravedlnosti.

Braw (2017) se věnuje atraktivitě a dostatečné motivaci vojenské služby pro mladé muže a ženy, jelikož tvrdí, že dostatečná motivace je klíčová pro efektivitu obranných sil. Mezi doporučeními, jak docílit motivovaných branců, jsou například psané reporty a doporučení o výkonnosti, které by mohly být užitečné při hledání zaměstnání či přihlašování se na univerzity. Autorka zároveň spojuje atraktivitu vojenské služby s možností navýšení počtu potenciálních rekrutů a to za pomoci zavedení odvodu jak pro muže, tak pro ženy. Toto zavedení funguje například v Norsku, kde ženy tvoří 27 % odvedenců. Všechny tyto aspekty jsou podle Braw důležitými elementy pro zvýšení motivace branců, ale zároveň navýšení pravděpodobnosti získávat talentované a kvalitní rekruty.

Dalším z klíčových milníků v literatuře zabývající se brannou povinností je konec studené války, kdy se státy v Evropě začaly rozhodovat, zda si systém branné povinnosti ponechat či ne. I přes tuto skutečnost se našly výjimky, kde debata o zrušení nepřipadala v úvahu, jelikož bezpečnostní situace států neumožňuje odvody zrušit. Příkladem mimo Evropu může být Jižní Korea, která odvody vnímá jako důležitý nástroj pro ochranu území (Sheehan, 2011). Podle autora je tak bezpečnostní situace důležitým faktorem ovlivňující politická rozhodnutí ohledně zachování branné povinnosti.

O instituci ozbrojených sil píše i Dandeker (1994), který se zaměřuje na dopady studené války na transformaci bezpečnostní politiky ve světě. V rámci vývoje společnosti po konci studené války autor mluví o takzvaných nových časech („New Times“). Tato transformace s sebou přináší nové výzvy jako je globalizace, změny v politické sféře, ale také nové bezpečnostní hrozby jako je terorismus, či hybridní války. Těmto trendům se musí přizpůsobovat i ozbrojené síly a podle autora je tak na místě začít diskusi o tom, zda je branná povinnost relevantním způsobem, jakým efektivně zajistit bezpečnost ve světě po studené válce. Autor tak na rozdíl od Sheenana poukazuje na nové bezpečnostní hrozby, které jsou pro dnešní svět větší výzvou, než je samostatná geografická poloha.

Konec studené války a nahrazování branné povinnosti dobrovolníky v Evropě je fenomén, kterým se zabývají i Jehn a Selden (2002). Právě po skončení studené války odešlo mnoho zemí od branného systému a nahradilo ho dobrovolnickým. Článek byl napsán ještě

v době, kdy Česká republika brannou povinnost měla, nicméně už v tu dobu autoři poukazovali na to, že země střední Evropy délku služby zkracují a do budoucna zvažují i její zrušení. Zároveň se věnují i těm zemím⁴, které brannou povinnost vnímají jako jeden ze sociálních aspektů národa a také jim branná povinnost finančně ulehčuje od vytvoření profesionální armády.

O tom, že se s dobrovolnickou armádou může lépe pracovat, píší i Haltiner a Tresch (2008), kteří odklon od branné povinnosti odůvodňují na třech různých úrovních. Na strategické úrovni je změna v nasazování lidí do zahraničních misí a potřebná spolupráce mezi různými národy, což vyžaduje vyšší úroveň profesionality, ale především zlepšení schopnosti vzájemné spolupráce různých systémů⁵, které jsou do misí zapojovány. Na operační úrovni autoři mluví o nových typech hrozeb, jako je terorismus, kvůli kterým je zapotřebí cvičit specifičtěji založené a profesionálnější rekruty, kteří mohou být posíláni na mírové operace. V rámci těchto operací je vyžadována vyšší úroveň připravenosti, ale i možnost nasazení lidí na delší dobu⁶. Autoři podle toho usuzují, že právě kvůli zvýšení vojenské účasti na mezinárodních misích se sníží počet lidí v konskripční armádě. Jako poslední úroveň autoři uvádějí úroveň individuální, kde jsou branci veřejností vnímáni jako obránci svého národa a podle autorů je tak velmi pravděpodobné, že by obyvatelé Evropy nepřijali rozhodnutí o vyslání branců do mezinárodních misí.

Jedním z vedlejších důvodů, proč státy přechází k systémům dobrovolníků může být podle Horowitza a Levenduskyho (2011) upadající podpora války mezi veřejností právě kvůli branné povinnosti. Autoři zjistili, že zavedení povinné vojenské služby snižuje podporu mezi veřejností pro vstup do války a tím může systém být více zdrženlivý k posílání branců do konfliktu. Popisují však i situace, kdy je válka pro národ existenční otázkou a veřejnost je schopna se názorově sjednotit⁷.

Změna branného systému na dobrovolnický s sebou přináší i otázku týkající se schopnosti generování dostatečného množství lidí, kteří jsou následně součástí rezerv. Přestože s nástupem dobrovolnických armád se snižuje i počet lidí v rezervách, je dobrovolnická armáda fungujícím systémem v době míru, jelikož se do armády hlásí lidé,

---

⁴ jako jsou např. Baltské země.

⁵ Státní systém.

⁶ Branci pro tento typ misí nejsou vhodné právě kvůli délce služby.

⁷ Lidé se do války zapojí a mohou tak přímo i vývoj války ovlivnit.

kteří o službu mají zájem a to přináší i lepší pozici pro rozvoj jak profesionální, tak dobrovolnické armády. Tyto důvody jsou podle Bandowa (1991) hlavními aspekty pro zachování dobrovolnické armády i přes skutečnost, že by země měla čelit přímému konfliktu, jelikož je systém schopný dodávat kvalitní vojáky, kteří jsou motivováni k boji za svou vlast.

Spojené státy patří mezi první země, které začaly s nahrazováním branné povinnosti dobrovolníky. Motivace, která ve Spojených státech vedla k nahrazení odvodů dobrovolnickou armádou, vychází z historického kontextu⁸. Otázkou pro moderní americkou armádu však je, zda jsou tyto důvody, které vedly v 70. letech ke zrušení odvodů, stále relevantní. Populace se ve Spojených státech od té doby rozrostla o více než polovinu a otázkou je, zda dobrovolníci reprezentují rozmanitost americké populace a jestli by odvody nebo jiný systém než ten dobrovolnický nebyl lepším způsobem, jak reprezentovat armádu země (Amara, 2019).

Přechod na dobrovolnickou armádu měl ve Spojených státech velký vliv na konečné náklady, složení personálu, ale i na organizační požadavky. Přechod měl podle autorů Clevera a Segala (2012) pozitivní dopad na společnost, jelikož se vojenská služba stala zaměstnáním, nikoli povinností.

Dalším milníkem pro transformaci americké armády je 11. září 2001. Tato transformace na začátku 21. století vedla k většímu využívání Národní gardy, které začaly být více zapojovány. Díky tomu tak měla americká armáda možnost se adaptovat na nové bezpečnostní výzvy, ale zároveň vytvořit konsenzus v otázce, že dobrovolnické síly jsou pro USA výhodnějším systémem než odvody (Lowe, 2019).

Poprvé, kdy byla efektivita dobrovolnických armád podrobena velké zkoušce bylo nasazení vojáků v Iráku a Afghánistánu. Autoři Horowitz a Levendusky (2011) se zaměřují na efektivitu dobrovolnické armády spojených států při tak velké mezinárodní misi. Argumentují, že pokud by Spojené státy znovu zavedli brannou povinnost, je velká pravděpodobnost, že by se podpora zapojování amerických vojáků do těchto misí snížila, a to by mohlo mít vliv na rozhodování o budoucím zapojení do vojenských operací.

Přechod od povinné vojenské služby k dobrovolnickým systémům přináší i rozdílné

---

⁸ Válka ve Vietnamu.

výdaje, které jsou vynakládány na brannou povinnost a dobrovolníky. Rozdíly bývají nejvíce viditelné u výdajů na personál, jelikož je branecká armáda v tomto ohledu daleko levnější. Rozdíly mohou být ale znatelné i u výdajů na infrastrukturu a vybavení. Autoři Bove a Cavatorta (2011) se zaměřili konkrétně na personální výdaje NATO. Jejich závěry však naznačují, že konec branné povinnosti nevedl ke snížení personálu a to z těch důvodů, že armády, které tak učinily musely po zrušení povinnosti najmout velké množství vojáků, kteří částečně nahradili brance.

Ekonomické náklady zabírají značnou část času v debatách o zachování branné povinnosti. Autoři Mulligan a Shleifer (2005) píše o státech, kde administrativa stojí méně peněz, které se budou pravděpodobně více přiklánět k zavedení branné povinnosti. Podle nich budou tento trend využívat i země s velkou populací, a to z toho důvodu, že se cena pevných nákladů na odvody rozloží mezi více obyvatel země. Na druhou stranu autoři v článku zmiňují i dobrovolnické armády, které jsou podle autorů levnější variantou, ale na druhou stranu jsou u dobrovolníků vyžadovány vyšší náklady na benefity a mzdy, jelikož musí být konkurenceschopní na pracovním trhu

Spojené státy americké patří mezi ty země s nejvyššími výdaji na obranu. Výzkumy zaměřené na populačně větší a bohatší země nemusí být dobře aplikovatelné na malé země, jako jsou právě Litva a Finsko. Tento faktor může hrát roli při snaze porovnávat systémy, které jsou diametrálně odlišné jak u výdajů na obranu, tak při debatách ohledně samostatné branné povinnosti. Přestože se v posledních letech tato debata v USA již několikrát otevřela není snadné důvody velkých a bohatých států aplikovat na ty menší.

Literatury, která by se specificky věnovala tématům branné povinnosti ve Finsku a Litvě moc není. Jsou vydávány reporty finské i litevské vlády, které reflektují důležitost branců, ale i jiných bezpečnostních opatření. Například v roce 2020 v reportu finské vlády byla branná povinnost považována za jeden z klíčových aspektů posilování národní obrany a bezpečnosti. Zároveň také slouží jako podporovatel sociální soudržnosti (Finnish Government, 2020). Literatura věnující se litevskému systému je podobně zaměřená. Zabývá se otázkou důležitosti branné povinnosti a z jakých důvodů byla povinnost po roce 2014 obnovena. Šešelgyté (2010) například popisuje dva rozdílné politické přístupy v oblasti bezpečnosti, které vedly k obnově povinnosti. Jeden z nich je spojený s komunikací s Evropskou unií a NATO a druhý s Ruskem.

Jelikož je Litva členem NATO již od roku 2004, existuje více literatury, která se právě členstvím a brannou povinností nebo obranným systémem zabývá. Novagrockienė (2005) se ve svém článku zaměřila právě na transformaci litevské armády v kontextu členství v NATO. Porovnává, jakým způsobem se litevská armáda vyvíjela ve spojitosti s jinými armádami členských zemí a také jakým výzvám byl litevský obranný systém podroben v souvislosti se členstvím.

Ze zmíněné literatury je patrné, že většina akademické literatury zkoumá fenomén branné povinnosti v kontextu konce studené války, který je označován jako milník vedoucí k transformaci armád a změnám v bezpečnostní politice. Diskuze je také zaměřena na efektivitu odvodů s názory rozdělenými ohledně vhodnosti zavedení dobrovolnických armád. Do této diskuze také zasahuje otázka spravedlnosti branné povinnosti v době míru. Argumenty, které jsou proti branné povinnosti se opírají o efektivitu dobrovolnictví a lepšího způsobu zajištění kvalitních vojáků, kteří jsou motivováni bojovat. Zároveň se vede diskuze o ekonomické výhodnosti branné povinnosti a dobrovolnické armády. Právě administrativní náklady spojené s dobrovolnickou armádou jsou daleko vyšší než ty spojené s odvody a v tomto případě se tak někteří autoři přiklánějí k branné povinnosti jako výhodnější variantě.

2. Metodologie práce

Během existence branné povinnosti bylo v akademické sféře publikováno mnoho prací nabízejících různé pohledy na výhody či nevýhody branné povinnosti jako takové nebo její alternativy. Většina publikací je zaměřena na velké a bohaté státy jako jsou Spojené státy americké. Jejich přechod od branné povinnosti k dobrovolnické armádě a s tím spojené i finanční náklady, případně politické diskuze proč je systém dobrovolnické armády výhodnější. Cílem bude tedy analyzovat ekonomické a politické faktory vybraných zemí a najít případné podobnosti a odlišnosti porovnávaných entit. Zároveň bude také nutné zjistit, jak moc jsou již vydané publikace relevantní k mému zkoumanému vzorku zemí a zda-li jsou již vydané publikace zaměřené na státy jako jsou USA relevantní a aplikovatelné na daleko menší státy jako právě Finsko a Litva.

Výzkumným designem této práce je kvalitativní případová studie⁹, která dovoluje podrobné studium a porozumění jednomu nebo více případů (Švaříček a Šedřová, 2007, str. 97). Zkoumanými případy jsou zde Litva a Finsko, konkrétně pak jejich přístup k branné povinnosti. Výběr zkoumaných případů byl veden především jejich podobností v několika faktorech:

- 1) Jejich geopolitická situace – oba státy sousedí s Ruskou federací¹⁰
- 2) Oba státy během své existence zaznamenaly určitý vývoj v nastavení branné povinnosti
- 3) Obě země jsou členskými státy Severoatlantické aliance (NATO)

V čem se liší, je právě jejich současné nastavení branné povinnosti a tato práce by měla zkoumat, jaký vývoj v těchto zemích vedl k současnému stavu a poskytnout hypotézy o jeho příčinách.

Práce pracuje primárně se dvěma typy dat. Prvním z nich jsou dokumenty, které ilustrují vývoj a poskytují určitá zdůvodnění, proč se státy rozhodly pro určitý postup a nastavení pravidel v oblasti branné povinnosti. Ukazují, jaký má branná povinnost v těchto státech význam, poskytují jeho interpretaci (Karppinen a Moe, 2019, str. 252). Druhým

---

⁹ Case study

¹⁰ V případě Litvy se jedná o Kaliningradskou oblast.

zdrojem dat jsou statistiky.

Aby práce podala kvalitní a souhrnný pohled na systém branné povinnosti Finska a Litvy v další části práce jsem se zaměřila na statistiky a analýzy celkových výdajů na obranu a jejich čtyř hlavních kategorií, které celkové výdaje tvoří¹¹. Tyto kategorie jsou:

- Personální výdaje (mzdy, pojištění, odměny apod.)
- Výdaje na operace, cvičení, provoz a údržbu
- Výdaje na infrastrukturu (zázemí pro armádu či brance, výcviková střediska apod.)
- Výdaje na výzkumný vývoj a vývoj vojenské techniky (modernizace vybavení, výzkum)

Co se týká času, ze kterého data sbírám, tak se práce zaměřuje na deskripci vývoje branné povinnosti v průběhu let a jejich ekonomických a politických aspektů. Práce bude zkoumat data primárně od roku 2014, kdy došlo k ruské anexi Krymu, ale také od roku 2004, kdy se Litva stala členem NATO a následně se tak struktura obranných sil přetransformovala, vedla až k úplnému zrušení branné povinnosti a následnému obnovení, zatímco Finsko si koncept branné povinnosti ponechává, ale členem NATO se stalo až v roce 2023.

Důležitou roli v této práci také budou hrát obecné výhody a nevýhody branné povinnosti, které se mohou odrážet na následných rozhodovacích procesech dané země, při zachování si branné povinnosti.

Každá kategorie bude v práci analyzována pro jednotlivou zemi samostatně. Poté budou data vzájemně porovnávána s cílem najít shody a odlišnosti porovnávaných kategorií. Jelikož bude podrobněji zkoumáno několik kategorií, které jsou předem stanovené, bude se jednat o kvalitativní výzkum (viz. např. Ochrana, 2019, str. 58; Hendl, 2016, str. 41). Výsledkem by měl být ucelený pohled na výdaje sledovaných zemí a následné shrnutí důvodů, proč si Litva s Finskem udržují brannou povinnost a jaké jsou její výhody či nevýhody.

---

¹¹ Stejně tak o tom píše i Ochrana (2019, str. 45), kdy o analýze mluví jako o metodě “kdy určitý celek rozkládáme na nižší entity.”

3. Finská branná povinnost

Podle finské ústavy je každý občan s finským občanstvím povinen plnit brannou povinnost ve věku od osmnácti do šedesáti let. Mužů se povinnost týká automaticky, zatímco ženy jsou k branné povinnosti přijímány pouze na základě žádosti. Ti, kteří jsou ke službě povoláni, jsou povinni absolvovat buď ozbrojenou nebo neozbrojenou vojenskou službu. Další možností je nevojenská¹² služba. Po ukončení výcviku jsou branci zařazováni do rezerv finských branných sil, kde slouží do dosažení padesáti let věku. Výjimku tvoří branci vycvičení na důstojníky a poddůstojníky, kteří v zálohách zůstávají do šedesáti let věku (The Finnish Defence Forces, 2024).

K roku 2022 rezervy obranných sil Finska čítaly přibližně devět set tisíc Finů (tento údaj se během následujících let nikterak nezměnil), z nichž je dvě stě osmdesát vojáků připraveno reagovat v případě potřeby (The Finnish Defence Forces, 2022).

Muži dosahující osmnácti let jsou svoláváni k provedení kontroly způsobilosti k vojenské službě. Následně jim jsou dle jejich přání přiděleny datумы a místa nástupu do služby. V případě, že branec není způsobilý k výkonu služby, je od ní osvobozen¹³ (The Finnish Defence Forces, 2022).

Délka služby se liší podle toho, zda se branec rozhodl sloužit ozbrojenou či neozbrojenou službu. Branci, kteří jsou cvičeni pro základní povinnosti slouží 165 dní, následně ti se speciálními dovednostmi, případně ti, kteří dokončují neozbrojenou službu, slouží 255 dní. 347 dní slouží branci, kteří jsou cvičeni na důstojnické pozice nebo jsou podrobeni nejnáročnějšímu speciálnímu výcviku. Po ukončení výcviku branci absolvují dalších osmdesát až sto padesát dní odborné přípravy (The Finnish Defence Forces, 2024).

Obranné síly Finska plní několik klíčových úkolů, včetně vojenské obrany vlastního území, poskytování mezinárodní pomoci a zapojování se do řízení mezinárodních vojenských krizí. V čele armádních sil stojí generál Timo Kevenen, který každoročně od srpna do prosince zároveň zajišťuje svolávání branců (The Finnish Defence Forces, 2022).

---

¹² neboli civilní.

¹³ To však platí pouze v době míru.

3.1 Vývoj finské branné povinnosti

Finsko získalo nezávislost v roce 1917, nicméně historie branné povinnosti se dá datovat již od roku 1878, kdy byla zavedena všeobecná branná povinnost Dietou autonomního velkoknížectví Finska¹⁴. Tento zákon stanovil povinnost vojenské služby s cílem chránit v té době trůn a otčinu. Přestože v tomto období neexistovala ve Finsku více sjednocená hodnotová báze týkající se společenských hodnot, národní obrana byla považována za klíčovou součást národní bezpečnosti a zároveň jí byla připisována vysoká hodnota, která formuje finskou společnost dodnes (Kosonen a Mälkki, 2022, str. 459).

V této době bylo povoláno ke službě zhruba jedno procento mužů a třicet procent bylo povoláno do rezervních oddílů. Většina tak byla zcela vyňata z vojenské služby (Kosonen a Mälkki, 2022, str. 459).

První zákon o branné povinnosti přijal obrannou ideologii a tento narativ se odrážel jako klíčový prvek obranné politiky v autonomním Finsku, později v nezávislém státě. Přestože bylo až do roku 1917 Finsko autonomní oblastí ruské říše, v zákoně nebyla žádná zmínka o účasti ve válkách jako součásti ruských sil. Tento zákon měl také více sjednotit Finsko v oblasti postojů a hodnot s cílem zlepšení vztahů mezi vrstvami. Na přelomu devatenáctého a dvacátého století také vznikaly národní symboly, které přímo či nepřímo měly podporovat brannou povinnost (Kosonen a Mälkki, 2022, str. 459-460).

Branná povinnost nebyla tedy pouze technickým řešením pro podporu obrany Finska, ale také jedním z pilířů podporujících výstavbu vlastního autonomního státu (Laitinen a Nokkala, 2005, str. 20).

Ještě před vznikem ozbrojených sil Finska v lednu 1918 (Kosonen a Mälkki, 2022, str. 461) panovaly ve Finsku dvě silné politické neshody ohledně zapojení armády do konfliktů a podpory branné povinnosti. Liberálové se zasazovali za vyhlášení neutrality Finska pouze v případě krize nebo válečného konfliktu mezi Ruskem a západoevropskými zeměmi¹⁵. Na druhé straně stálo Hnutí Fennoman, které si kladlo za cíle vytvoření

---

¹⁴ zákon o branné povinnosti 26/1878.

¹⁵ Liberálové zároveň tvořili základ pro kritiku branné povinnosti.

autonomního státu podporovaného brannou povinností, kterou chápali jako silný nástroj ke zvýšení podpory místní politiky. Dalším rozdílem mezi těmito tábory byl ten, že Fennomanové prosazovali ozbrojenou akceschopnost proti možnému vnějšímu útoku, zatímco liberálové prosazovali ochranu země jinými prostředky, než vojenskými. Situace se dramaticky změnila v roce 1917, kdy revoluce ukončila v Rusku carský režim (Kosonen a Mälkki, 2022, str. 460).

Po skončení občanské války ve Finsku vznikly oficiálně ozbrojené síly Finska, kde Bílá garda¹⁶ byla prohlášena za nové ozbrojené síly. Během války byl využíván zákon z roku 1878, který byl založen na dobrovolném vstupu do obranného systému, brzy však Bílé gardy¹⁷ přešly k povinnému brannému systému, jelikož se do systému nedostával požadovaný počet mužů. Koncem první světové války tak počet branců tvořil zhruba 55 % Bílé armády. V následujících letech se systém branné povinnosti stále vyvíjel. Debata se vedla hlavně o tom, zda systém bude postaven na modelu profesionální služby či na systému branné povinnosti. Systém kadetů, který byl založený na všeobecné branné povinnosti, se nakonec zdál nejvýhodnější a tak nový zákon stanovil délku branné povinnosti na dvanáct až patnáct měsíců (Kosonen a Mälkki, 2022, str. 461).

První reforma přišla roku 1932, kdy byla délka povinné branné služby stanovena na 350-440 dní. Během studené války došlo k reformě zákona, který byl používán až do 80. let (Kosonen a Mälkki, 2022, str. 463). Následně byla délka služby opět pozměněna roku 1988, přičemž byla zkrácena na 180-362 dní (Kosonen a Mälkki, 2022, str. 461).

Dalším důležitým mezníkem se stal rok 1995, kdy Finsko umožnilo ženám absolvovat vojenský výcvik a vstoupit do systému obranných sil (Ahlbäcka a spol, 2022, str. 8). Podle Ahlbäcka a spol (2022) se narativ militarizace žen změnil kvůli rozpadu Sovětského svazu a aliance feministických organizací, které se tímto fenoménem zabývaly. Důležitou osobou, která se o zapojení žen do systému obranných sil zasloužila, je tehdejší ministryně obrany Elisabeth Rehnová (Kosonen a Mälkki, 2022, str. 463).

Politická debata ohledně utváření vojenské struktury se však stále vyvíjela. Obecný

---

¹⁶ Dříve nacionalistická síla bojující za nezávislost země.

¹⁷ Nebo také Bílá armáda.

model branné povinnosti má stabilní podporu ve finské společnosti, a tak se po roce 1989, kdy většina evropských států rozhodla brannou povinnost zrušit, rozhodlo Finsko pokračovat v modelu branné povinnosti, a to především kvůli své geopolitické poloze (Kosonen a Mälkki, 2022, str. 466).

3.2 Současnost a vstup do NATO

Podle analýzy z let 2010-2020 se ukázalo, že bezpečnost Finska se postupem let zhoršovala. Finsko se ještě roku 2020 rozhodlo zaujmout roli neutrálního státu. Toto postavení však změnila agrese Ruska proti Ukrajině z 24. února 2022. Okupace vedla ke zvýšení financování finských obranných složek, ale především k podání žádosti o členství v NATO (Kosonen a Mälkki, 2022, str. 456).

Finsko se oficiálně členem NATO stalo 4. dubna 2023 (NATO, 2023). Vstupem do aliance si posílilo nejen vlastní bezpečnost¹⁸, ale také zvýšilo stabilitu v oblasti regionu Baltského moře a Skandinávie (Finnish Government Report, 2022, str. 3-4).

Finsko se tak stalo další alianční zemí NATO, která si i přes svoje členství zanechává brannou povinnost, a to z toho důvodu, že se Finsko chce vyhnout podobné situaci, které čelilo během obou světových válek, kdy branná povinnost byla dobrovolná a armáda tak čelila nedostatečnému počtu rekrutů¹⁹, nebo přišlo o část území²⁰ (Chatterjee in BBC News, 2023).

3.3 Důvody k udržování branné povinnosti

Finsko považuje brannou povinnost jako jeden z klíčových aspektů své obranné strategie. Důvodů k ponechání je hned několik, ale mezi ty hlavní patří geografické a ekonomické aspekty. Finové dávají velkou váhu i historickému vývoji (Herranen, 2007, str. 179). Finsko po druhé světové válce zaujalo pozici neutrálního státu, a to vedlo ke zvýšení soběstačnosti v obraně státu (Herranen, 2007, str. 181).

---

¹⁸ Jelikož podle článku 5. Severoatlantické smlouvy je útok proti jedné ze zemí aliance považován jako útok proti všem (Ministerstvo obrany ČR).

¹⁹ Během 1. světové války.

²⁰ Během 2. světové války.

Ekonomický aspekt hraje významnou roli při rozhodování se, zda si Finsko brannou povinností ponechá. V roce 2007 obdržel finský branec příspěvek, který se pohyboval mezi 3,5-8 Eury na den (Herranen, 2007, str. 194). Podle dostupných údajů z roku 2024 dostává finský branec průměrně 9,5 Eura. V porovnání s průměrným denním nákladem na profesionálního vojáka je příspěvek na brance téměř 12krát nižší (World Salaries, 2024).

Díky tomu, že je branná povinnost levnější variantou, je země schopna udržovat i akceschopné rezervy, díky kterým se Finsko může zapojovat do mezinárodních operací jak pod záštitou OSN, tak NATO²¹ (Herranen, 2007, str. 192). Především má však dostatečný počet vojáků, kteří budou v době válečného stavu schopni bojovat (The Finnish Defence Forces, 2022).

---

²¹ I přes to, že Finsko nebylo až do roku 2023 členem.

4. Litevská branná povinnost

Litevská branná povinnost byla obnovena v roce 2015, kdy litevský parlament schválil opatření o jejím znovuzavedení, a to především z důvodů změny geopolitické situace a nedostatečným obsazením jednotek litevských ozbrojených sil. Podle dat z oficiálních stránek litevského branného systému je ročně odvedeno okolo 4 000 mužů ve věku osmnáct až dvacet tři let. Délka služby je pro každého brance stejně dlouhá a trvá devět měsíců. (Karys.lt, 2022).

Zároveň existuje možnost vykonávat službu dobrovolně. V tomto případě se k této službě může přihlásit litevský občan či občanka ve věku osmnáct až třicet osm let. Tato opatření dobrovolného vstupu k výcviku mají za cíl posílit obranyschopnost samostatného státu a zajistit, aby měla země dostatečný počet kvalifikovaných vojáků. (Karys.lt, 2022).

Samotný výcvik pak trvá devět měsíců. Po ukončení jsou branci zařazeni do seznamu rezervistů litevských ozbrojených sil. Někteří z nich se rozhodnou pokračovat ve výcviku a vojenské kariéře (Karys.lt, 2022). Například v roce 2017 se k profesionální službě přihlásilo přibližně šest set lidí, kteří absolvovali předešlý výcvik branné povinnosti (Lithuanian Armed Forces, 2024).

Další způsob, jak se do profesionální armády dostat, je skrze výběrové řízení na velitelský výcvik nižších důstojníků pro studenty a absolventy vysokých škol. Výcvik trvá tři roky a po jeho absolvování mohou účastníci získat důstojnickou hodnost (Lithuanian Armed Forces, 2024).

4.1 Vývoj litevské branné povinnosti

Vývoj litevské armády a následně i branné povinnosti můžeme datovat už od 11. století, kdy začala Kyjevská Rus napadat litevská území. V tomto období se začala na dnešním území Litvy formovat jakási vojenská struktura a Litva začala posilovat svůj vliv v regionu. Tato vojenská aktivita sehrála důležitou roli při budoucím formování litevského státu a obranných sil (Lithuanian Armed Forces, 2024).

V sedmdesátých letech 18. století bylo území dnešní Litvy rozděleno mezi Rusko, Prusko a Rakousko, přičemž většina území připadla Rusku. Litva v té době čelila velkému nátlaku rusifikace. Během 19. století se Litva pokusila o ozbrojená povstání, která měla za cíl vyjednat politické a sociální požadavky. Během první světové války bylo území okupované Německem, nicméně 16. února 1918 vyhlásila Litva nezávislost. Po druhé světové válce byla Litva opět připojena k Sovětskému svazu, kdy i během této okupace existovala partyzánská činnost, která trvala až do roku 1953 a usilovala o zachování litevské státnosti a nezávislosti (Lithuanian Armed Forces, 2024).

Po pádu Sovětského svazu vyhlásila Litva znovu nezávislost a začala budovat svůj obranný systém včetně branné povinnosti (Lithuanian Armed Forces, 2024). Litva se v roce 2004 stala členem NATO, což výrazně posílilo její bezpečnostní situaci. Podobně jako v České republice po vstupu do aliance (Pernica in Vojenské rozhledy, 2006, str. 106), i v Litvě byla v následujících letech branná povinnost zrušena, a to v roce 2008 (Vileikienė a Juškauskienė, 2016, str. 110). Jedním z důvodů, proč tak Litva učinila, byla myšlenka transformace armády na čistě profesionální složky. Záhy po vstupu do NATO a EU byla politická elita v Litvě přesvědčena, že země jako člen aliance je spolehlivě chráněna a v případě ohrožení bude aliance připravena pomoci. Tento pocit "bezpečí" vedl k menšímu zájmu o obranu země a pomalé snižování rozpočtu, který mezi lety 2010-2014 dosahoval v průměru 0,8 % celkového rozpočtu státu (The World Bank, 2024) a tím pádem litevský obranný rozpočet nedosahoval požadovaných 2 % HDP, které NATO stanovilo (Šlekys, 2020, str. 309).

4.2. Současnost a znovuzavedení branné povinnosti

V Litvě bylo a je vnímání hrozeb a bezpečností priority ovlivněno dvěma faktory a těmi jsou geopolitická situace a historická zkušenost (Kojala a Keršanskas, 2015, str. 174). Z těchto důvodů byla v roce 2012 schválena litevským parlamentem obnovená verze národní bezpečnostní strategie, která si klade za cíl správně definovat zásadní národní bezpečnostní zájmy země. Dokument poukazuje na to, že pouze bezpečné prostředí je schopno zajistit fungování demokratického státu, jeho hospodářský růst a ochranu lidských práv a svobod. Tato strategie se tak stala odrazovým můstkem pro budoucí plánování a realizaci dalších opatření na ochranu národní bezpečnosti (Kojala a Keršanskas, 2015, str. 176).

Anexe Krymu Ruskou federací byla pak hlavním hybatelem pro realizaci opatření na ochranu národní bezpečnosti. Kvůli anexi se litevský parlament rozhodl o potřebě znovuzavedení branné povinnosti. Dalším důležitým krokem, který byl po anexi zaveden bylo rozhodnutí o navýšení rozpočtu na obranu. Podle dat Světové banky se v roce 2015 zvýšil rozpočet na obranu na 1,1 % HDP. Tento krok byl také učiněn z důvodu dosažení doporučených výdajů NATO na obranu (Kojala a Keršanskas, 2015, str. 183). Mezi lety 2010 až 2019 došlo k největšímu nárůstu výdajů na obranu v historii Litvy. Tento nárůst také patřil k jedněm z nejvyšších v celé Evropské unii (Brzozowski a EurActiv in LRT.lt, 2020). Litva toho docílila v roce 2019, kdy na obranu šlo podle dat Světové banky těsně pod 2 % HDP. Tento trend pokračoval i v nadcházejících letech, kdy Litva mezi 2019 a 2022 zvýšila svůj rozpočet na 2,45 % z celkového HDP a docílila tak stanovené hranice NATO (NATO, 2023).

Litva se stala členem NATO již v roce 2004 a toto členství je označováno jako klíčový prvek bezpečnosti země, a to zejména z geopolitických důvodů. Mezi hlavní přínosy NATO je přítomnost spojenců na litevském území. Tato skutečnost je považována za rozhodující faktor v případném odstrašení ruské agrese (Ministry Ministry of National Defence Republic of Lithuania, 2022). NATO tak svým způsobem poskytuje zemi rámec pro obranu a její vývoj.

4.3 Důvody k udržování branné povinnosti

Dobrovolnické armády přináší několik zásadních výhod, jako je motivace ke službě, nebo schopnost dobrovolníků dosáhnout vysoké profesionalizace během dlouhodobého výcviku. Na druhou stranu mezi hlavní nevýhody dobrovolnické armády patří snižování počtu rekrutovaných²². Tomuto problému čelila i litevská armáda. Podle Jokubauskase (2015, str. 158) se litevská armáda po zrušení branné povinnosti potýkala s nedostatkem vojáků. Ta byla schopna mezi lety 1994-2002 odvést průměrně přes pět tisíc vojáků ročně, nicméně členství v NATO zapříčinilo prudký pokles branců na průměrných tři tisíce branců ročně v letech 2002-2007 (Jokubauskase, 2015, str. 158). Po zrušení branné povinnosti v roce 2008 tato čísla klesla ještě více a do roku 2014 byla schopna litevská armáda nabrat zhruba šest set lidí ročně. Tento pokles měl za následek i klesající počet rezervistů, který se

---

²² To vede i ke stárnutí ozbrojených složek.

během let 2000-2014 snížil na téměř třetinu (Jokubauskase, 2015, str. 164).

Přestože se litevská vláda snažila tomuto trendu zabránit pomocí nového modelu výcviku záložníků, tento způsob získávání nových lidí nebyl efektivní jak z personálního, tak ekonomického hlediska. V porovnání s Finskem v roce 2009, kde zálohy tvořily zhruba 5 % obyvatelstva, by měla mít Litva 130-200 tisíc záložníků. Litva tu dobu měla k dispozici necelou polovinu (Jokubauskase, 2015, str. 159). Po ekonomické stránce vyšly náklady na profesionálního vojáka či dobrovolníka zhruba na třicet pět tisíc litů²³, zatímco náklady na brance byly 11 tisíc litů (Jokubauskase, 2015, str. 158). Tyto náležitosti vedly i ke snížení celkových výdajů na obranu Litvy, které se v období po vstupu do NATO pohybovaly pod 1 % celkového HDP.

Z těchto důvodů čelila Litva velké kritice ze stran spojenců, kteří pochybovali o schopnosti Litvy se bránit. Země na kritiku reagovala postupným zvyšováním výdajů. Po ruské anexi Krymu se Litva rozhodla k navrácení se k branné povinnosti, aby tak zabránila pochybnostem ze stran spojenců (Šlekys, 2020 str. 310).

---

²³ Litevský litas byla oficiální měna Litvy do roku 2015.

5. Výdaje na obranu

Obranné výdaje jsou klíčovým prvkem pro podporu ochrany země a zajištění její bezpečnosti. V rámci NATO jsou tyto výdaje definovány jako „*platby ministerstva obrany, které jsou prováděny vládou dané země s cílem uspokojit potřeby svých obranných sil, spojenců nebo aliance*“ (NATO, 2024). Výdaje však nezahrnují pouze platby z rozpočtu ministerstva, ale také náklady spojené s výzkumem a vývojem (research and development) s cílem modernizovat obranné síly, důchodovými penzemi případně výdaje spojené s vojenskými operacemi (NATO, 2024).

V rámci NATO bylo v roce 2014 stanovena hranice 2 % HDP, které by měly směřovat na obranné výdaje. Tento krok byl učiněn především kvůli anexi Krymu s cílem posílit schopnost bránit spojence v alianci (NATO, 2024). V době, kdy se země zavázaly k navýšení svých výdajů dosahovaly 2% hranice pouze tři země²⁴. O necelých 10 let později, tedy v roce 2023 se počet zemí s výdajem 2 % HDP na obranu zvýšil na deset²⁵ (NATO, 2023) a podle vyjádření NATO bude v roce 2024 až osmnáct zemí nad 2% linií výdajů na obranu.

Podle dostupných dat, je patrné, že celkové výdaje jsou rozdělené do čtyř hlavních kategorií (NATO, 2023):

- personální výdaje
- výdaje na operace, cvičení, provoz a údržbu
- výdaje na infrastrukturu
- výdaje na výzkumný vývoj a vývoj vojenské techniky

V této a několika následujících kapitolách bude na grafech znázorněno a následně popsáno, jaké množství financí vynakládají Litva a Finsko na obranu a následně kolik peněz vynakládají i na samostatné kategorie, které jsou zde zmíněné.

5.1 Personální výdaje

Personální výdaje tvoří jak platy, odměny, penze, tak odvody pojistného (Eurostat Statistics Explained). Tyto výdaje pak ve většině případů tvoří i nejvyšší podíl výdajů v

---

²⁴ Spojené státy americké, Řecko a Velká Británie.

²⁵ Mezi tyto země patří jak Litva s odhadovanými 2, 54 %, tak Finsko s 2, 45 %.

rozpočtech států (OECD, 1997, strana 3). Jinak tomu není ani v případě personálních výdajů u výdajů na obranu. Tento trend odpovídá i výdajům v NATO, kdy průměrně mezi lety 2014-2023 jednotlivé země vkládaly 40 % svých výdajů právě na personální výdaje²⁶ (NATO, 2023).

5.2 Výdaje na operace, cvičení, provoz a údržbu

Výdaje na operace, cvičení, provoz a údržbu se týkají běžných provozních potřeb jako jsou platby dodávek materiálů, údržba vybavení, či náklady spojené s potravinami, oblečením a palivem (DAU).

Mezi státy NATO byl na tuto kategorii vynaložen druhý nejnížší procentuální podíl z celkových výdajů hlavních kategorií, které má NATO stanovené. Tento průměr mezi lety 2014-2023 tvořil 25,3 %²⁷ (NATO, 2023).

5.3 Výdaje na infrastrukturu

Výdaje na infrastrukturu jsou vynakládány na udržování, nebo budování nových fyzických zařízení jako jsou vojenské základny, výcviková střediska, kasárny pro brance, letiště či námořní přístavy (Kumar, str. 649-651, 2017). Mezi výdaje na infrastrukturu se mohou započítávat i výstavby silnic, které jsou následně využívány při cvičeních. Mezi zeměmi NATO je infrastruktura nejméně dotovanou kategorií, jelikož na ni bylo vynaloženo v průměru 5,5 % celkových výdajů²⁸ (NATO, 2023).

5.4 Výdaje na výzkumný vývoj a vojenskou techniku

Tyto výdaje jsou *“výdaje na všechny hlavní kategorie, které nejsou zahrnuty do výdajů na provoz a údržbu”* (European Defence Agency, 2024). Mezi tyto výdaje patří například nákup nového vojenského vybavení²⁹. Výdaje na výzkumný vývoj neboli Research and development (R&D) jsou ty výdaje, které probíhají ve fázích výzkumu, tedy než se výzkum začne realizovat formou výroby zařízení (European Defence Agency, 2024).

---

²⁶ V případě Litvy to bylo 35,7 % a Finska pouze 19,5 %.

²⁷ Litva se v těchto letech pohybuje nad průměrem, kdy její výdaje na operace, cvičení, provoz a údržbu tvořily lehce přes 30 % celkových výdajů. V případě Finska putovalo na tuto kategorii lehce přes 29 %.

²⁸ Opět data pro roky 2014 - 2013. Litva vynaložila 3,8 % a Finsko v letech 2019 - 2023 0,4 %.

²⁹ Zbraně, letadla, tanky apod.

Výdaje NATO na výzkumný vývoj a na vojenskou techniku tvořily mezi lety 2014-2023 v průměru 28,2 % z celkových výdajů³⁰ (NATO, 2023).

---

³⁰ Litevské výdaje na tuto kategorii tvořily v těchto letech 23 % a pro Finsko 50,8 %.

6. Výdaje na obranu Finska

Finsko až do roku 2023 vystupovalo jako neutrální stát. Tomu také odpovídají výdaje, které se až na pár výjimek během posledních dvaceti let pohybovaly, podle grafu, každoročně stejně. Poprvé svoje náklady na obranu Finsko zvýšilo v roce 2009. Přesně rok poté, co Rusko zaútočilo na Gruzii (The Finnish Defence Forces, 2023). Další rok, kdy se Finsko rozhodlo navýšit svoje výdaje na obranu byl rok 2022, kdy Rusko napadlo Ukrajinu. Agrese Ruska také vedla k tomu, že Finsko podalo svoji žádost do NATO (Kosonen a Mälkki, 2022, str. 456).

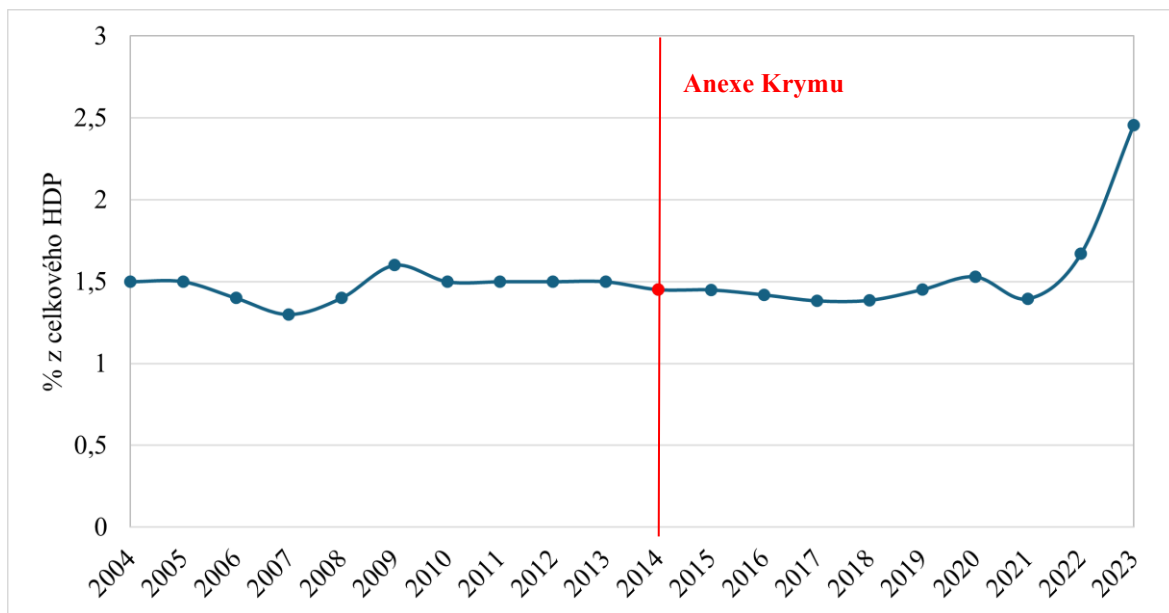
Přestože nebylo Finsko do roku 2022 členem NATO, bylo od poloviny devadesátých let minulého století součástí programu Partnerství pro mír³¹ a zároveň se zúčastňovalo jednání, na kterých se řešily otázky spojené s rozvojem sil v alianci (Ossa a Koivula, 2022). Finsko se také velmi zapojovalo do debat ohledně rozvoje společné bezpečnostní a obranné politiky na půdě Evropské unie (Ossa a Koivula, 2022), jejímž je členem od roku 1995.

První viditelnější výdaje na obranu Finska uvidíme až v nadcházejících letech. Země se po agresi rozhodla zvýšit výdaje na obranu tak, aby co nejrychleji dosáhla cílových 2 % celkového HDP, které jsou stanovené v rámci aliance. Toto opatření si klade za cíl například posílení ochrany hranic, zlepšení kybernetické bezpečnosti země nebo zvýšení finanční podpory Ukrajiny. Finská vláda si také dala za cíl navýšit počet zaměstnanců (ať už těch v administrativě, nebo sloužících), zlepšení připravenosti ozbrojených sil a nakoupit nové vybavení (Finnish Government, 2022).

---

³¹ PfP

Graf č. 1: Vývoj výdajů na obranu ve Finsku

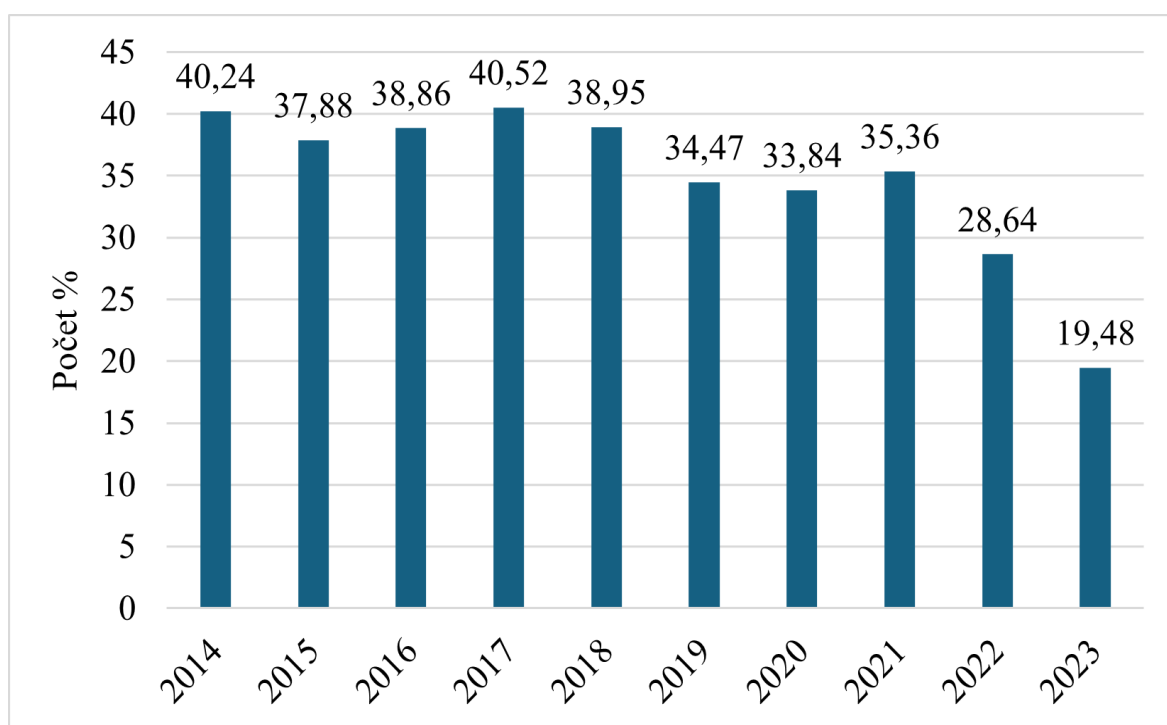

Zdroj: vlastní na základě dat: do roku 2013 THE WORLD BANK. Military expenditure (% of GDP) Lithuania. THE WORLD BANK. The World Bank data [online]. [cit. 2024-03-29]. Dostupné z: <https://data.worldbank.org/indicator/MS.MIL.XPND.GD.ZS?end=2022&locations=LT&start=2004&view=chart>, od roku 2014 NATO, 2023. *Press Release: Defence Expenditure of NATO Countries (2014-2023, june version)* [cit. 2024-04-01]. dostupné z: https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_49198.htm

6.1 Personální výdaje

Z grafu č.2 můžeme vyčíst, že během posledních let Finsko mírně snižovalo svoje personální výdaje. Jeden z důvodů může být i založení EDF³² v roce 2017 a zapojení Finska do této iniciativy. Finsko se zapojilo do mezinárodních spoluprací a mohlo tak snižovat personální náklady.

Graf č. 2: Vývoj personálních výdajů v % z HDP na obranu

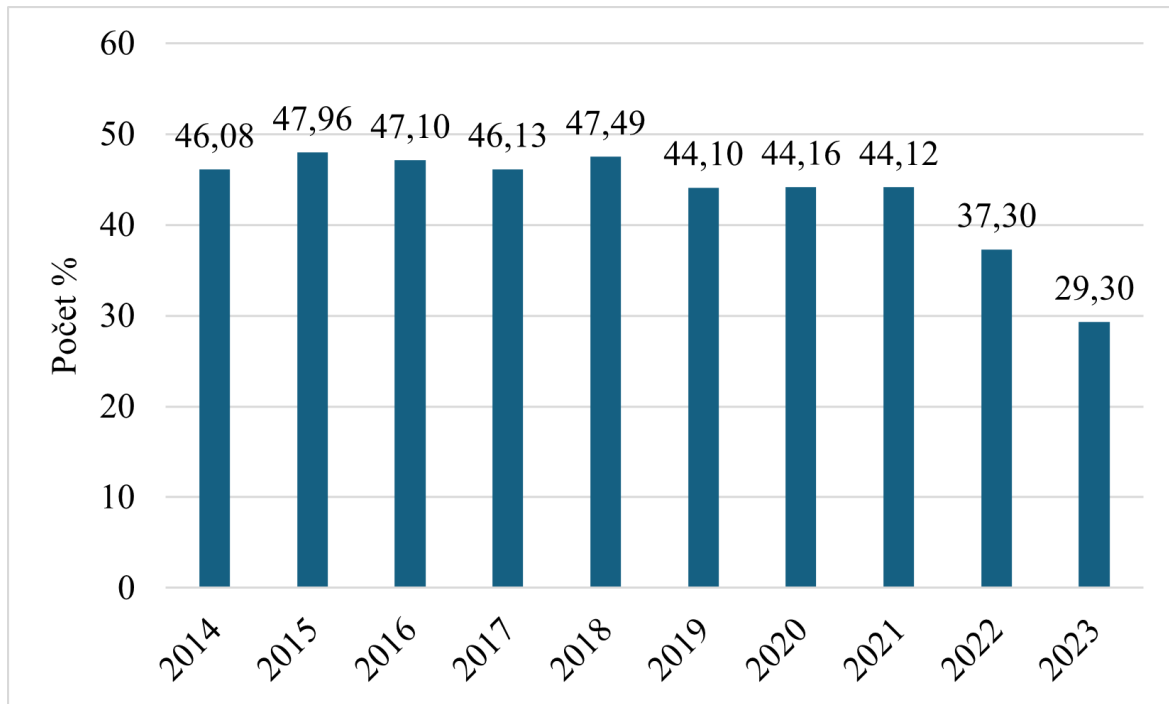
Zdroj: vlastní na základě dat: NATO, 2023. *Press Release: Defence Expenditure of NATO Countries (2014-2023, june version)* [cit. 2024-04-01]. dostupné z: https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_49198.htm

6.2 Výdaje na operace, cvičení, provoz a údržbu

Kategorie zahrnující výdaje na operace, cvičení, provoz a údržbu je podle grafu jednou z hodnotově nejstálejších. Od roku 2014 až 2021 bylo posláno na tuto kategorii pravidelně přes 44 % z HDP na obranu. Jediný rok, který tomuto trendu neodpovídá, je rok 2022, kdy na operace, cvičení, provoz a údržbu šlo pouze 37,3 %. V porovnání s ostatními kategoriemi to mohlo být způsobeno začínající válkou na Ukrajině, kdy se Finsko rozhodlo rapidně navýšit výdaje na vojenskou techniku a nakoupilo zbraně a obranný materiál (Reuters, 2022).

³² European Defence Fund

Graf č. 3: Vývoj výdajů na operace, cvičení, provoz a údržbu v % z HDP na obranu

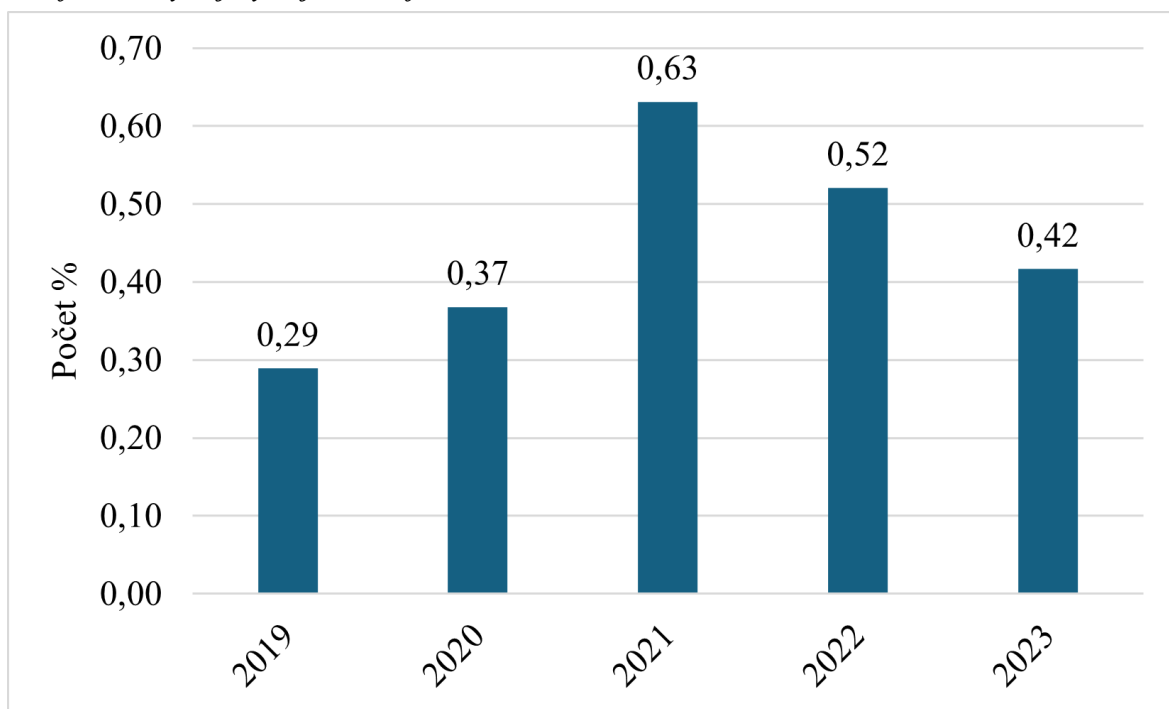
Zdroj: vlastní na základě dat: NATO, 2023. *Press Release: Defence Expenditure of NATO Countries (2014-2023, june version)* [cit. 2024-04-04]. dostupné z: https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_49198.htm

6.3 Výdaje na infrastrukturu

Přestože bylo Finsko považováno za partnera NATO od roku 1994 (Chatterjee in BBC News, 2023), v dostupných datasetech ohledně výdajů na infrastrukturu byly pro Finsko dostupná data až od roku 2019 a v porovnání s výdaji ostatních zemí NATO byly ty finské mezi nejnižšími.

Finsko má nicméně několik moderních výcvikových středisek. Střediska jako Utti Jaeger Regiment, Kouvola či výcvikové středisko Pori tvoří dostatečné základy pro finskou armádu i brance (The Finnish Army). Tento důvod by mohl stát za nízkým financováním infrastruktury země.

Graf č. 4: Vývoj výdajů na infrastrukturu v % z HDP na obranu

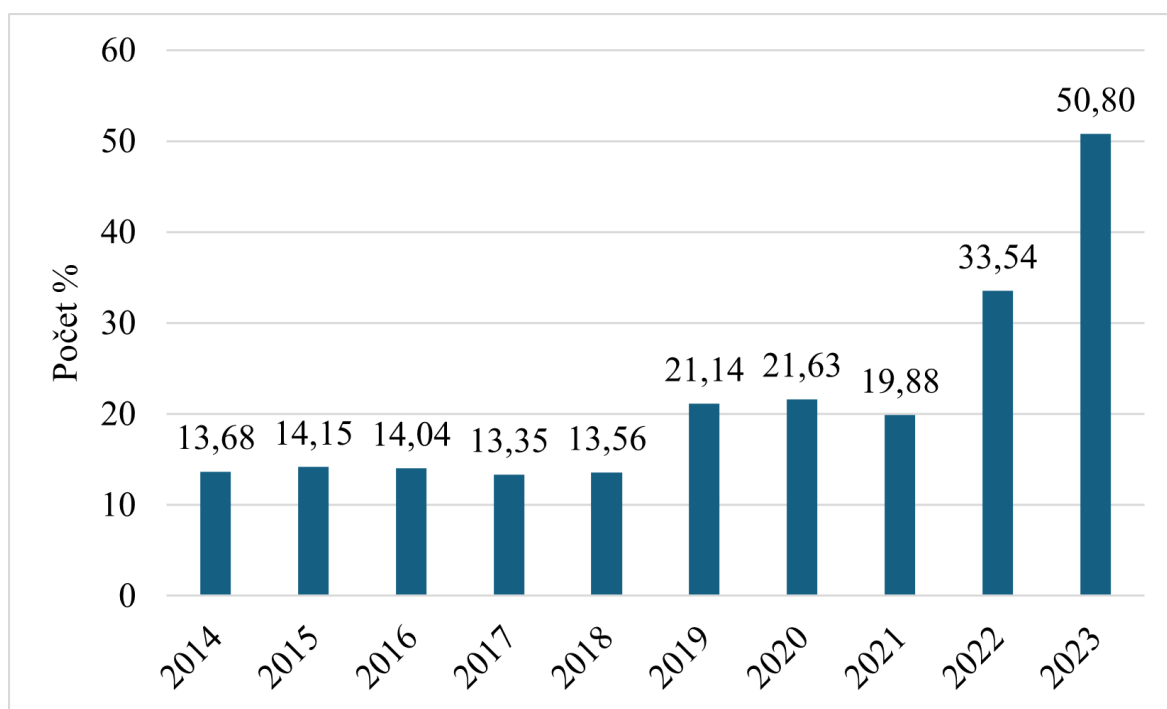
Zdroj: vlastní na základě dat: NATO, 2023. *Press Release: Defence Expenditure of NATO Countries (2014-2023, june version)* [cit. 2024-04-01]. dostupné z: https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_49198.htm

6.4 Výdaje na výzkumný vývoj a vojenskou techniku

Finsko nebylo až do roku 2023 členem NATO, z toho důvodu můžeme vidět v první části grafu č.5 téměř stejné procentuální výdaje. Přestože Finsko nebylo v letech, které jsou na grafu znázorněné, členem NATO, bylo součástí tzv. EDF. Tato iniciativa Evropské unie je zaměřena na podporu spolupráce v oblasti obrany. Finsko je členem této iniciativy a dlouhodobě se snaží zaměřit na vývoj nových technologií (Helwig a Iso-Markku, 2020, str. 4-6).

K nejvyššímu nárůstu pak došlo během ruské invaze na Ukrajinu v roce 2022, kdy výdaje na výzkumný vývoj a technologie tvořily jednu třetinu celkových výdajů na obranu země.

Graf č. 5: Vývoj výdajů na výzkumný vývoj a vojenskou techniku v % z HDP na obranu

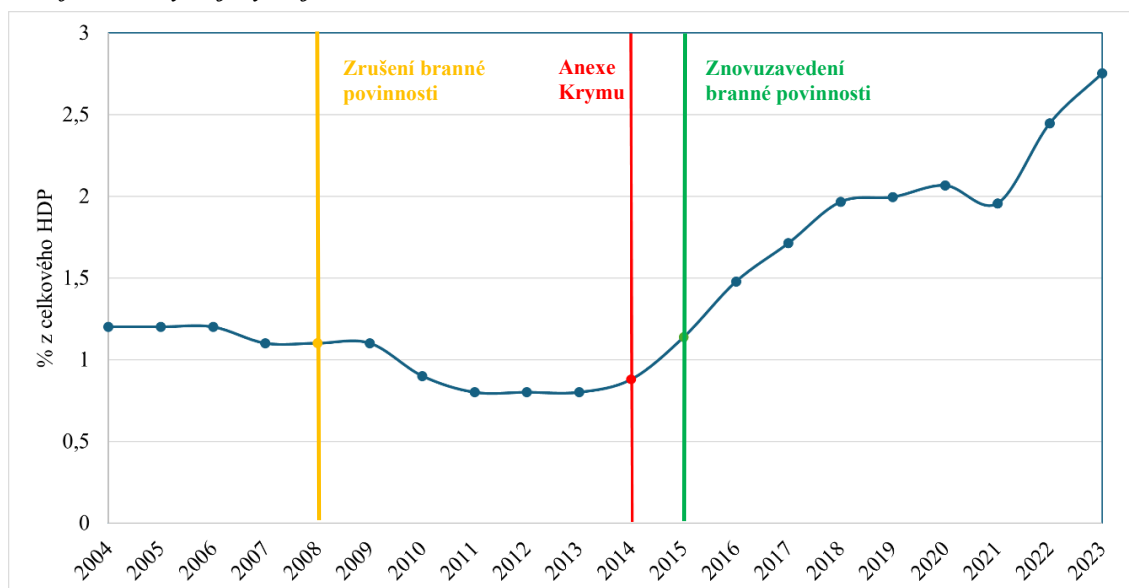
Zdroj: vlastní na základě dat: NATO, 2023. *Press Release: Defence Expenditure of NATO Countries (2014-2023, June version)* [cit. 2024-04-01]. dostupné z: https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_49198.htm

7. Výdaje na obranu Litvy

Výdaje na obranu v případě Litvy značně kopírují bezpečnostní situaci v Evropě. Po pádu Sovětského svazu se litevský obranný systém dokázal zbavit jeho metod a pomalu přecházet k demokraticky fungujícímu obrannému systému, který v tu dobu fungoval ve většině západních zemí. Dalším změnám, kterým byl obranný systém podroben byla reforma národního obranného systému (NDS). Tyto reformy začaly již roku 2001 ale kvůli budoucímu připojení země do NATO se v roce 2003 začaly podnikat kroky, které měly vést ještě ke konkrétnější restrukturalizaci litevské armády (Novagrockiene, 2005, str. 189-191). Těmito kroky mělo být zmenšení počtu členů armády, včetně počtu nových branců a zároveň měla země vyškolit prapor, který by splňoval požadavky aliance při účasti na mezinárodních operacích (Novagrockiene, 2005, 193-198).

Po vstupu Litvy do NATO se v následujících letech výdaje na obranu snižovaly. V letech 2010-2014 nedosahovaly ani 1 % HDP. Po anexi Krymu však Litva zavedla znovu brannou povinnost a její výdaje se začaly opět navyšovat. Současně v roce 2014 Litva oznámila plán na zvýšení vojenských výdajů na 2 % HDP. Tohoto kroku Litva dosáhla na přelomu let 2018 a 2019, kdy výdaje tvořily přesně 2 % (Dvořák a Pernica, 2021, str. 168-170).

Graf č. 6: Vývoj výdajů na obranu v Litvě

Zdroj: vlastní na základě dat: do roku 2013 THE WORLD BANK. Military expenditure (% of GDP) Lithuania. THE WORLD BANK. The World Bank data [online]. [cit. 2024-03-29]. Dostupné z: <https://data.worldbank.org/indicator/MS.MIL.XPND.GD.ZS?end=2022&locations=LT&start=2004&view=chart>, od roku 2014 NATO, 2023. Press Release: Defence Expenditure of NATO Countries (2014-2023, June

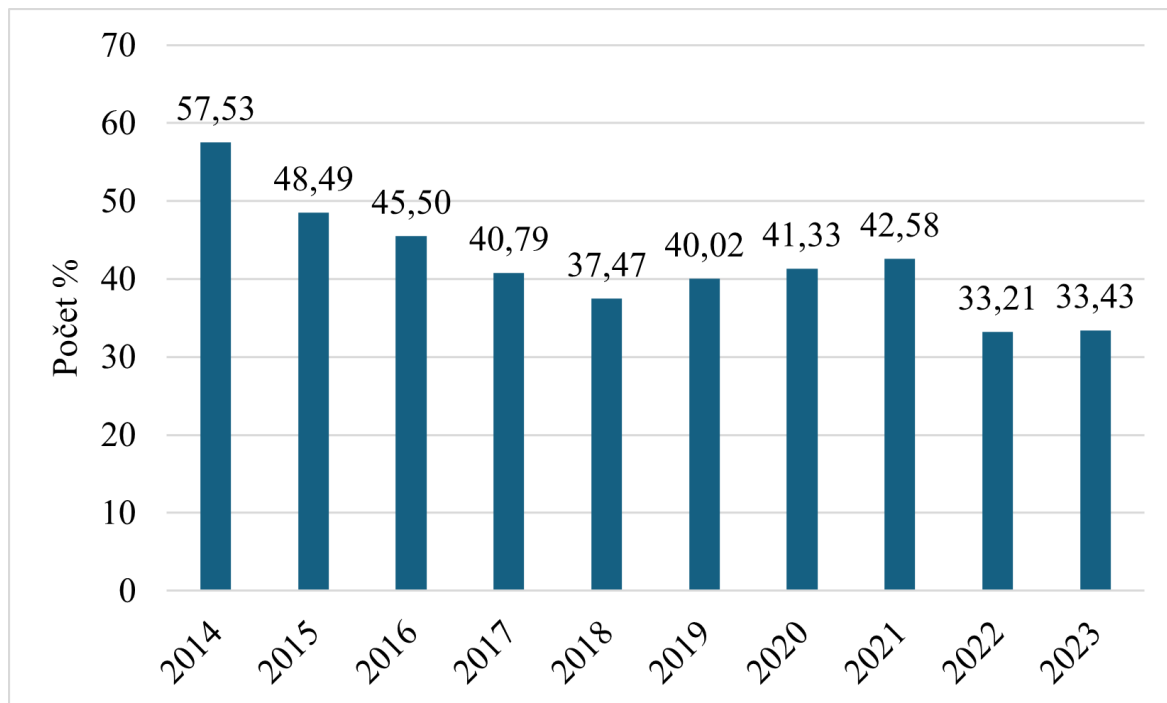
version) [cit. 2024-04-01]. dostupné z: https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_49198.htm

7.1 Personální výdaje

Na grafu č.7 můžeme vidět, že personální výdaje v průběhu let klesaly. Jedním z hlavních důvodů může být znovuzavedení branné povinnosti, která ukládá mužům ve věku osmnáct až dvacet tři let sloužit, tudíž náklady na mzdy nemusely být tolik vysoké.

V roce 2017 se značně podařilo snížit počet osob v armádě. Tento rok sčítala litevská armáda téměř patnáct tisíc příslušníků a tři tisíce odvedenců. Díky snižování počtu osob bylo možné zlepšit výcvik a zvýšit tempo cvičení. V nadcházejících letech bylo zavedeno více národních i mezinárodních cvičení, což přispělo k posílení bojových schopností Litvy (Šlekys, 2017, str. 49-50). V nadcházejících letech docházelo k podobnému trendu snižování počtu lidí v armádě. V roce 2022 bylo v armádě lehce přes jedenáct a půl tisíce vojáků, zatímco počet odvedenců se pohyboval stále okolo tří tisíc (General Affairs Department of the Ministry of National Defence in Facts and Figures, 2022, str. 9).

Graf č. 7: Vývoj personálních výdajů v % z HDP na obranu

Zdroj: vlastní na základě dat: NATO, 2023. *Press Release: Defence Expenditure of NATO Countries (2014-2023, June version)* [cit. 2024-03-29]. dostupné z: https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_49198.htm

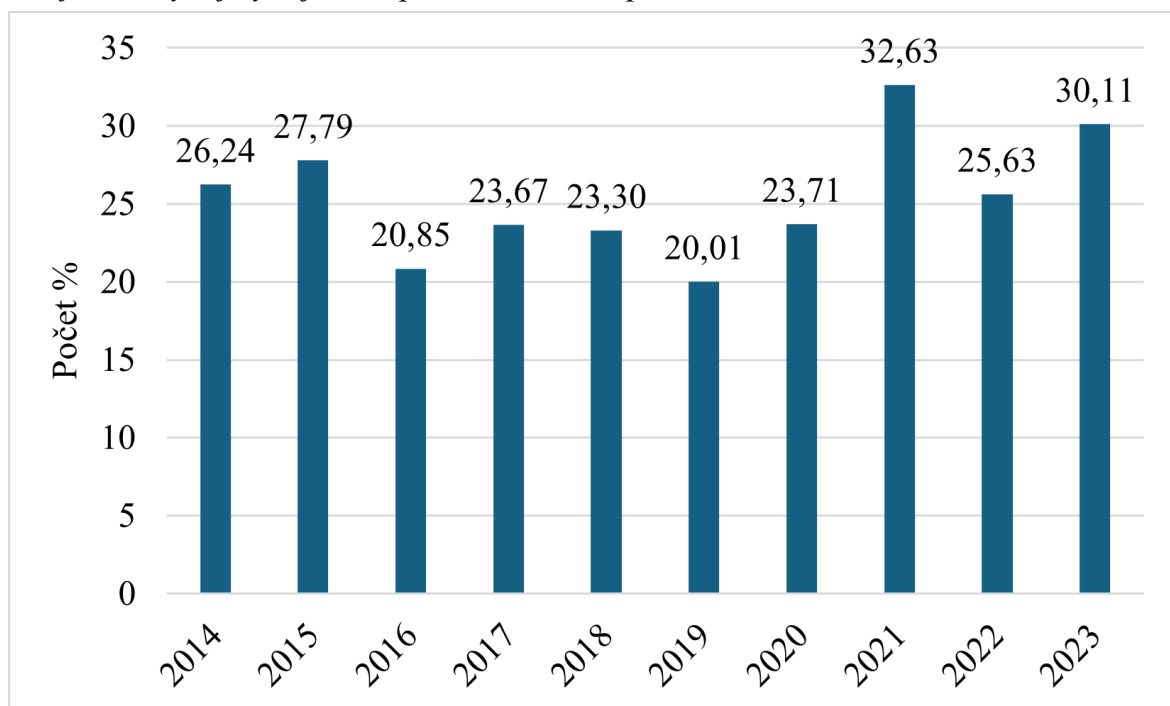

7.2 Výdaje na operace, cvičení, provoz a údržbu

Nejvyšší nárůst výdajů na operace, cvičení, provoz a údržbu zaznamenal podle grafu č.8 rok 2021. Důvodů, proč to tak bylo, může být hned několik. V roce 2021 učinil litevský parlament rozhodnutí o zapojení litevských vojáků do několika mezinárodních operací a vojenských cvičení, které se uskutečnily v letech 2022 a 2023. Tento krok zároveň vedl k dalšímu navýšení vojenských výdajů nad 2 % z celkového HDP. Vojáci se například zapojili do operace na Ukrajině, kde poskytují výcvik ozbrojeným silám této země. Další mise, do které se ozbrojené síly Litvy zapojily, byla výcviková operace v Iráku, či operace vedená OSN v Mali (Kutkaitytė in Lietuvos Respublikos Seimas, 2021).

Zároveň se v roce 2021 na území uskutečnilo mezinárodní cvičení Iron Wolf 2021 II., do kterého bylo zapojeno více než tři tisíce vojáků z Litvy a dalších zemí NATO, a to včetně zapojení jednoho tisíce kusů vojenské techniky (BNS in LRT.lt, 2021).

Graf č. 8: Vývoj výdajů na operace, cvičení, provoz a údržbu v % z HDP na obranu

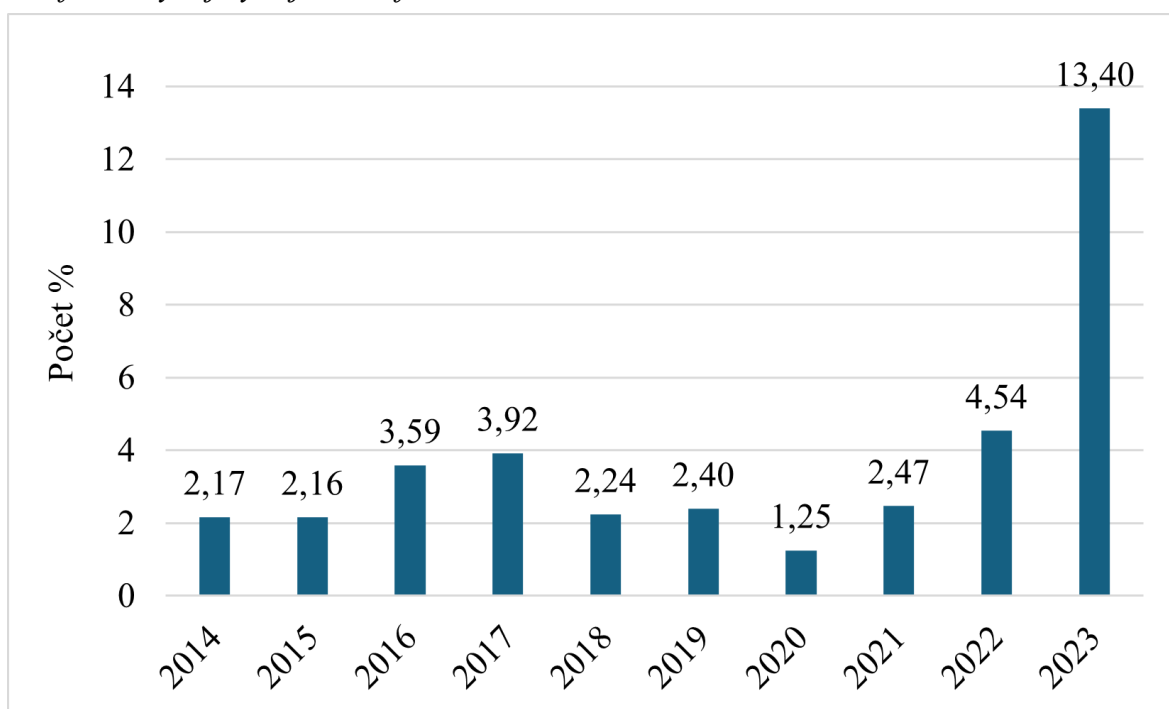

Zdroj: vlastní na základě dat: NATO, 2023. *Press Release: Defence Expenditure of NATO Countries (2014-2023, june version)* [cit. 2024-04-01]. dostupné z: https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_49198.htm

7.3. Výdaje na infrastrukturu

Graf vývoje výdajů na infrastrukturu nám ukazuje změnu v znovuzavedení branné povinnosti v roce 2015. V následujících letech muselo být vynaloženo značné množství prostředků k sehnání, či vybudování nových prostor jak pro vojáky, tak pro brance. Další rozdíl ve výdajích můžeme vidět v roce 2022, který zvýšil výdaje o necelé 2 %. Toto navýšení vzešlo ze zahájení projektu, který má zrekonstruovat bývalá vojenská cvičiště v Litvě (Ministry of National Defence Republic of Lithuania, 2022).

Graf č. 9 Vývoj výdajů na infrastrukturu v % z HDP na obranu

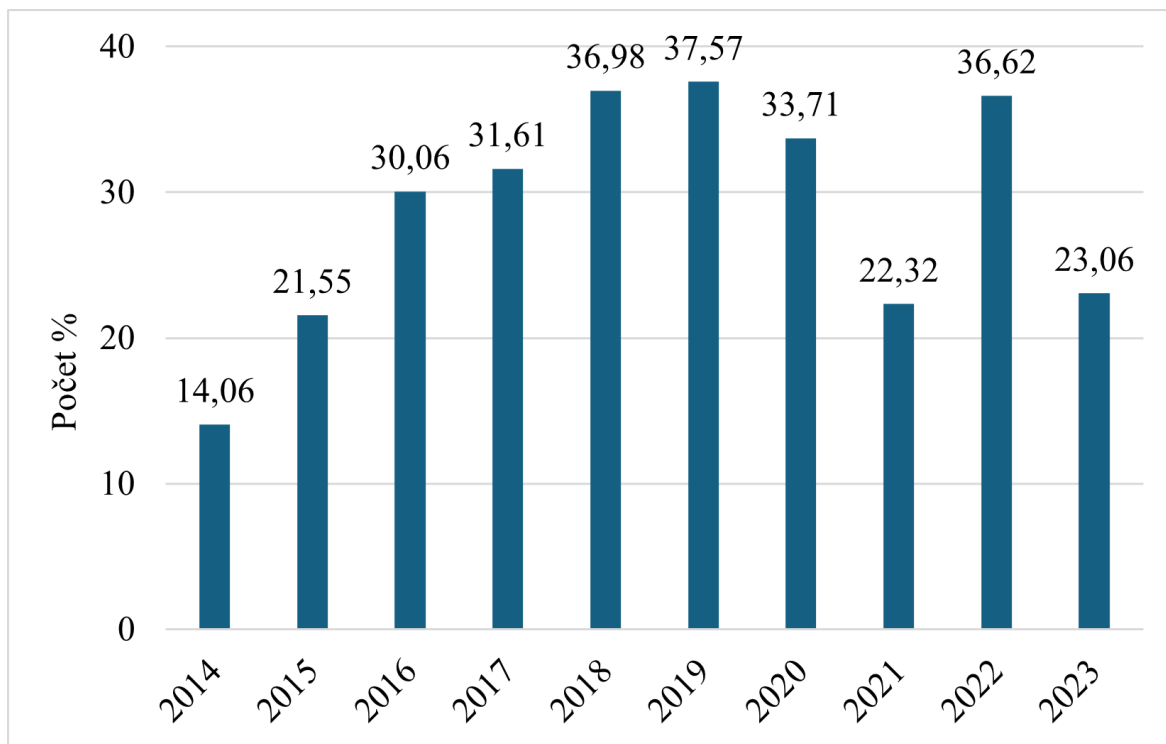

Zdroj: vlastní na základě dat: NATO, 2023. *Press Release: Defence Expenditure of NATO Countries (2014-2023, june version)* [cit. 2024-04-01]. dostupné z: https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_49198.htm

7.4 Výdaje na výzkumný vývoj a vojenskou techniku

Jak lze vyčíst z grafu č. 10, tak výdaje na výzkumný vývoj a vývoj vojenskou techniku se v od začátku anexe Krymu zvyšovaly. Jedinou výjimkou jsou roky 2020 a 2021, kdy litevská vláda investovala do této kategorie průměrně o 7,62 % méně, než rok předcházející. Důvodů pro tento krok může být hned několik. V roce 2020 udeřila pandemie COVID-19, která mohla značným způsobem omezit vývoj výzkumu. Případné omezení využívání techniky nevedlo k jejímu opotřebení a nebyl důvod k dalšímu pořizování techniky nové. Dalším důvodem může být ten, že v rámci ostatních kategorií litevská vláda výdaje zvyšovala a upřednostnila je před výdaji na výzkum a techniku.

Graf č. 10: Vývoj výdajů na výzkumný vývoj a vojenské techniky v % z HDP na obranu

Zdroj: vlastní na základě dat: NATO, 2023. *Press Release: Defence Expenditure of NATO Countries (2014-2023, june version)* [cit. 2024-03-29]. dostupné z: https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_49198.htm

8. Komparace

Tato část práce se věnuje samostatné komparaci dříve stanovených kategorií, mezi které patří personální výdaje, výdaje na operace, cvičení, provoz a údržbu, výdaje na infrastrukturu a výdaje na výzkumný vývoj a vojenskou techniku.

8.1 Personální výdaje

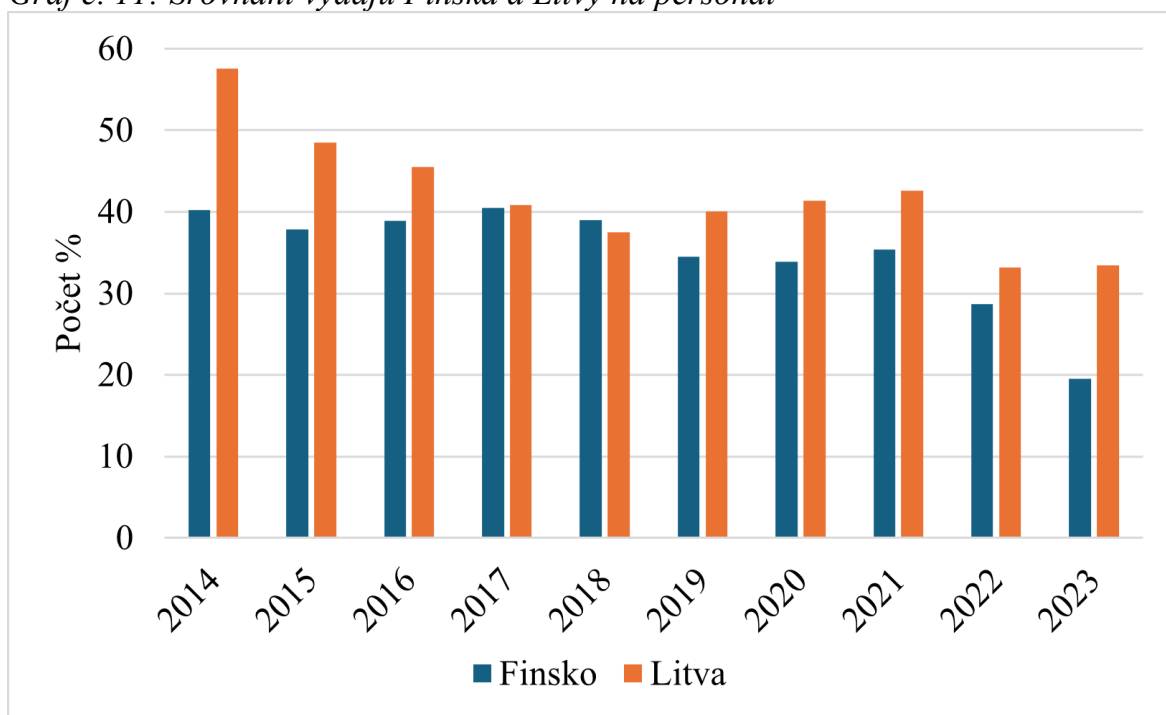
Z grafu č. 11 můžeme vidět, že Litva od roku 2014 vynakládala více peněz na personální výdaje než Finsko, a to kolikrát i o více jak 10 %. V personálních výdajích se promítají jak mzdy a platy profesionálních vojáků, či lidí pracujících na administrativních pozicích, tak i platy těch, kteří byli odvedeni na brannou povinnost. Litva i Finsko každoročně nabírají odlišný počet rekrutů k branné povinnosti. Finsko uvádí, že v průměru každý rok odvede okolo 21 000 branců (Intti.fi, 2024), kdežto Litva odvede ročně zhruba 3500-4000 lidí, kteří se hlásí jak dobrovolně, tak jsou odvedeni na základě povinnosti (Lithuanian Armed Forces). V porovnání s počtem obyvatel to je značný nepoměr. V roce 2022 žilo ve Finsku zhruba 5 560 000 obyvatel (Statista.com), což odpovídalo že na jednoho brance připadlo 222 finských občanů, v případě Litvy, kdy zde žilo 2 800 000 obyvatel (Oficialiosios statistikos portalas, 2022), tento údaj odpovídal 747 obyvatel na jednoho brance.

Každá země má následně i jiný systém vyplácení mezd pro brance. V Litvě mají tabulky rozdělené podle toho, zda se branec do služby přihlásil dobrovolně, v přihlášce uvedl že chce být upřednostněn v náboru, či byl vybrán na základě povinnosti. Tyto tři kategorie se následně dělí ještě do kategorie ohodnocení výkonu během služby³³ (Karys.lt, 2022). V případě Finska je systém jednodušší a tabulky odpovídají délce služby a tím se zvyšují i mzdy (Intti.fi, 2024). V průměru je litevskému branci vypláceno měsíčně 326 Eur zatímco finskému branci 298 Eur (KARYS.LT, 2022 a INTTI.FI, 2024).

---

³³ Na velmi dobrý, dobrý a uspokojující.

Graf č. 11: Srovnání výdajů Finska a Litvy na personál

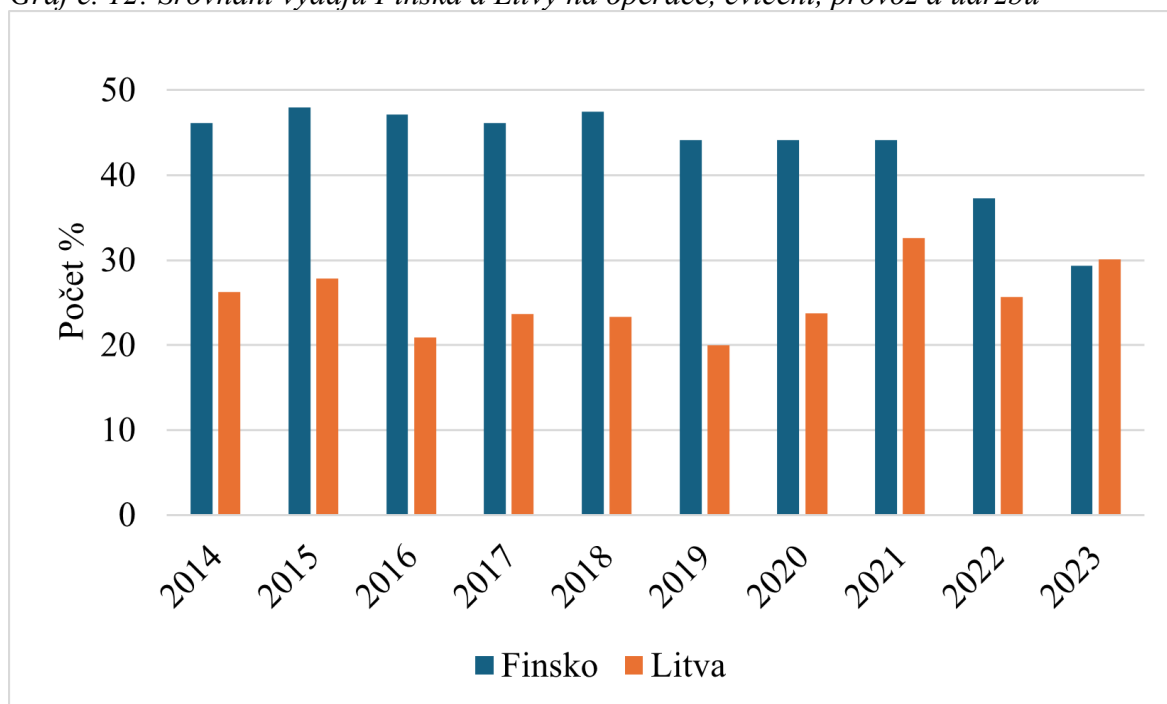
Zdroj: vlastní na základě dat: NATO, 2023. *Press Release: Defence Expenditure of NATO Countries (2014-2023, June version)* [cit. 2024-04-05]. dostupné z: https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_49198.htm

8.2 Výdaje na operace, cvičení, provoz a údržbu

Finsko vynakládá na tuto kategorii nejvíce ze všech čtyř kategorií. V rámci této kategorie se Finové zaměřují především na provoz a údržbu. Velitelství logistiky obranných sil má na starosti spolupráci s útvary finských obranných sil ohledně provozu strojů, které má armáda k dispozici (The Defence Forces Logistics Command, 2024). Podle dostupných údajů se finská armáda stará přes 3 000 pozemních strojů. To je v porovnání s ostatními nordickými státy v mnohonásobně víc (ArmedForces.eu). Z těchto důvodů vynakládá Finsko v posledních deseti letech v průměru 40 % právě na údržbu a provoz strojů.

V případě Litvy se průměrný počet výdajů pohybuje okolo 28 % a výdaje jsou zaměřené jak na zapojení do operací a cvičení, tak na provoz a údržbu strojů, které litevská armáda získala po pádu Sovětského svazu od Spojených států, či Německa (Lithuanian Armed Forces). Litevská armáda se také dlouhodobě zapojuje do mezinárodních operací organizovaných jak NATO tak Evropskou unií. Z dostupných dat můžeme říct, že mezi největší zapojení litevské armády patří účast na misi Resolute Support Mission v Afghánistánu, která začala v roce 2015 a od té doby bylo na toto území vysláno přes 85 jednotek (Ministry of National Defence Republic of Lithuania).

Graf č. 12: Srovnání výdajů Finska a Litvy na operace, cvičení, provoz a údržbu

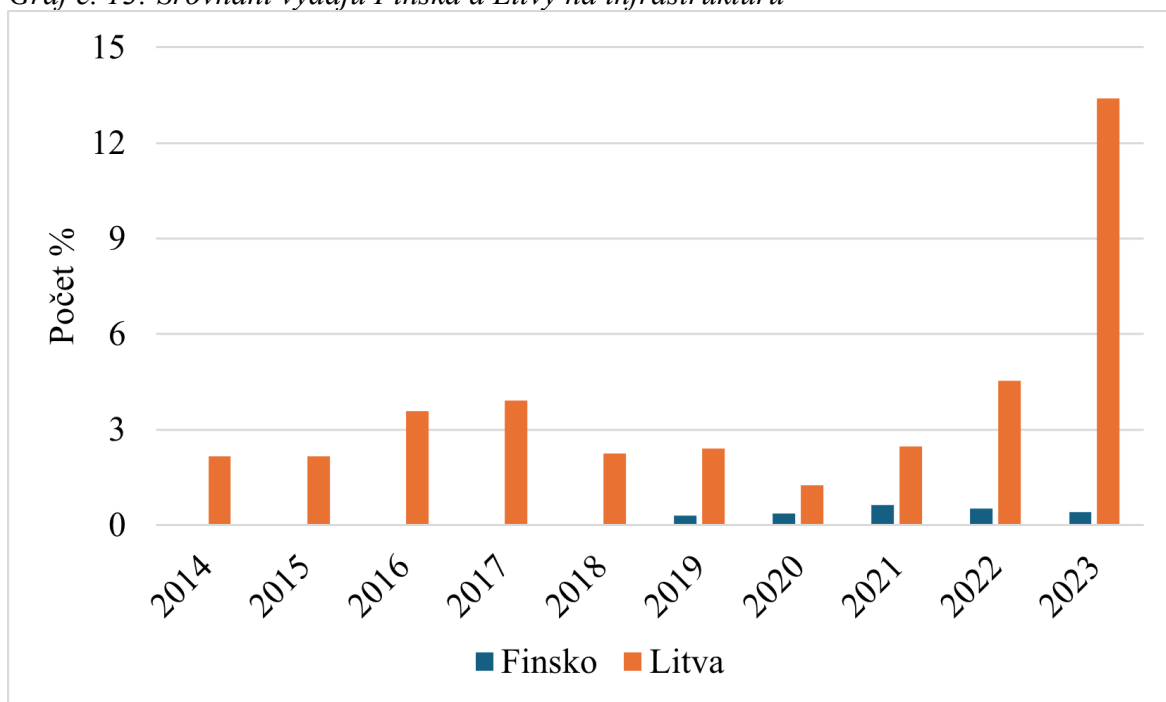
Zdroj: vlastní na základě dat: NATO, 2023. *Press Release: Defence Expenditure of NATO Countries (2014-2023, June version)* [cit. 2024-04-05]. dostupné z: https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_49198.htm

8.3 Výdaje na infrastrukturu

Jak Litva tak Finsko uvádí, že každoročně nabírají podobný počet branců jak v předchozích letech, nebylo tedy třeba ani pro jednu zemi řešit výstavby nového zázemí kvůli navyšování kapacit. Tento trend se týká i počtu vojáků každé země. Mezi lety 2014-2022 se počet vojáků v Litvě zvyšoval v řádu jednoho tisíce, či stagnoval a v případě Finska byl počet vojáků téměř identický (vlastní výpočet na základě dat NATO, 2023). Z těchto důvodů mohly obě země investovat do jiných kategorií.

Nejvyšší nárůst výdajů však zaznamenala Litva v roce 2022, kdy se zahájila velká rekonstrukce výcvikového centra. Finsko pro změnu uvádí, že má na svém území osm brigádních jednotek se svým zázemím, které se v posledních letech nemusely nikterak opravovat. Stejně na tom byla i výcviková střediska pro armádu a brance (The Finnish Army).

Graf č. 13: Srovnání výdajů Finska a Litvy na infrastrukturu

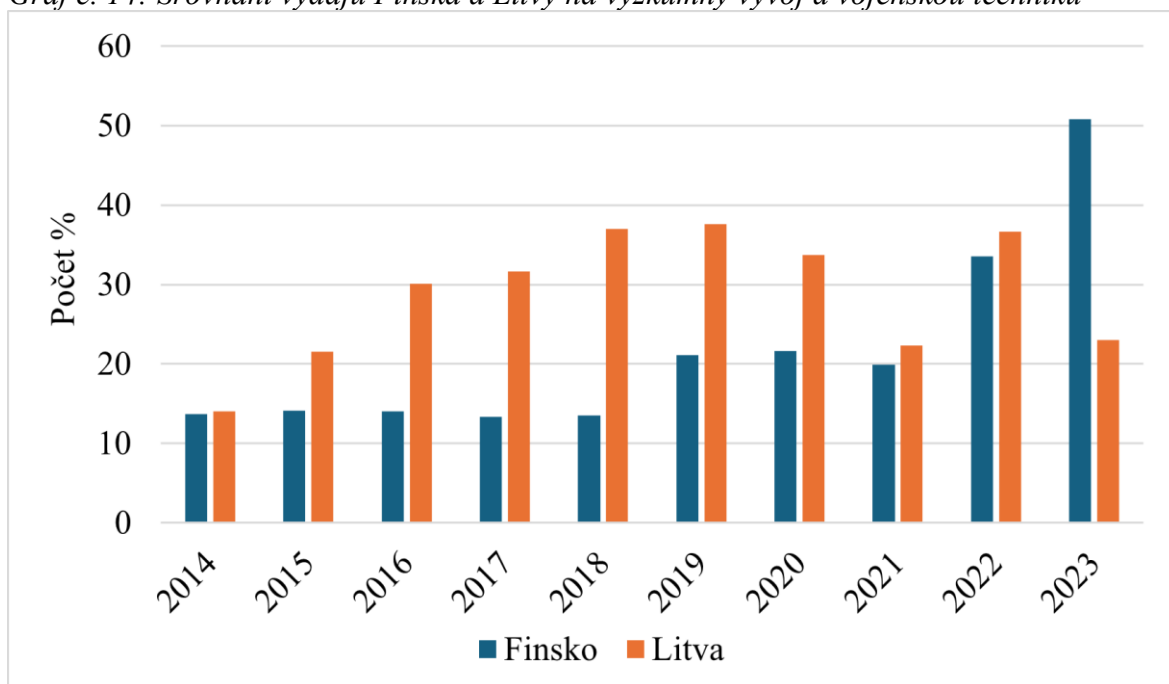
Zdroj: vlastní na základě dat: NATO, 2023. *Press Release: Defence Expenditure of NATO Countries (2014-2023, June version)* [cit. 2024-04-06]. dostupné z: https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_49198.htm

8.4 Výdaje na výzkumný vývoj a vojenskou techniku

V porovnání s Finskem investovala Litva v průběhu let vyšší částky do výzkumného vývoje a vojenské techniky. Jediný rok, kdy obě země vynaložily podobné procentuální množství peněz, byl rok 2022, kdy začala válka na Ukrajině. Litva se při pořizování vojenské techniky zaměřuje především na to, aby odpovídala požadavkům NATO. V posledních letech se zaměřila i na užší spolupráci se spojenci v oblasti zpravodajství (Lithuanian Armed Forces).

Finsko se zase více zaměřuje na výzkumný vývoj, přestože do celkových nákladů této kategorie putuje stále méně peněz ze strany Finska. Agentura pro obranný výzkum, která je rozdělena na pět specializovaných oddělení, se zaměřuje především na vývoj a testování technologií (The Finnish Defence Forces). Do tohoto odvětví bylo právě nejvíc zainvestováno v roce 2023, kdy Finsko investovalo přes 50 % výdajů na obranu.

Graf č. 14: Srovnání výdajů Finska a Litvy na výzkumný vývoj a vojenskou techniku

Zdroj: vlastní na základě dat: NATO, 2023. *Press Release: Defence Expenditure of NATO Countries (2014-2023, June version)* [cit. 2024-04-06]. dostupné z: https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_49198.htm

Závěr

Cílem této bakalářské práce bylo analyzovat ekonomické a politické aspekty branné povinnosti a následně odpovědět na výzkumné otázky, které byly stanoveny na začátku této práce a tím poskytnout souhrnný pohled na systém branné povinnosti.

V práci byl popsán historický vývoj branné povinnosti zkoumaných zemí, který byl zaměřen na důležité milníky jako je vstup do NATO či zrušení a znovuzavedení branné povinnosti a politická stanoviska, která jsou s tím spojena. V druhé části byly popsány čtyři kategorie výdajů, které tvoří strukturu výdajů na obranu a následně ve třetí části práce byla provedena komparace těchto popsáných kategorií.

Podle dostupných politických vyjádření, ale i dat, která se zabývají výdaji na obranu je pro oba státy výhodnější si brannou povinností udržovat a to hned z několika důvodů. Finsko si systém branné povinnosti udržuje především z důvodu zachování národní bezpečnosti, kterou nejvíce ohrožuje geopolitická situace, ale také kvůli udržení sociální soudržnosti, kterou si Finsko buduje od samotného vzniku branné povinnosti. Mezi největší výhody pro Finsko patří především možnost udržování velkého počtu lidí v zálohách. Ti mohou být v případě útoku okamžitě povoláni. V případě Litvy jsou tyto důvody téměř identické. Po vstupu do NATO se systém branné povinnosti přetřansformoval na dobrovolnický systém a Litva během několik následujících let čelila nedostatku personálního obsazení armády. Po anexi Krymu, která vedla ke zvýšení napětí bezpečnostní situace ve východní Evropě se Litva rozhodla o navrácení k branné povinnosti s cílem navýšit počet lidí v rezervních složkách, ale také zvýšit vlastní obranyschopnost vůči vnějším hrozbám

Branná povinnosti je velký zásah do aktivního života jedince, kdy jsou branci odstřiženi od trhu práce. I přes tyto skutečnosti je pro oba státy branná povinnost lepší variantou, než je dobrovolnická armáda, která musí v rámci mezd konkurovat pracovnímu trhu. Obe země se tak vynětím z části produktivního života snaží kompenzovat platy, které jsou brancům za jejich službu vypláceny.

Pro lepší přehlednost výhod a nevýhod branné povinnosti a dobrovolnické armády byla vypracována tabulka, která vychází z literatury, která byla v této práci použita.

Tabulka č.1: Výhody a nevýhody systému branné povinnosti a dobrovolnického systému

<i>Výhody systému branné povinnosti</i>	<i>Nevýhody systému branné povinnosti</i>
<ul style="list-style-type: none"> • Schopnost generovat početné zálohy • Ekonomicky méně nákladná v oblasti odměn a mezd • Určitá forma patriotismu • Vhodný pro obranu vlastního území 	<ul style="list-style-type: none"> • Nespravedlivá • Ekonomicky nákladnější v rámci výdajů na infrastrukturu a nové vybavení pro brance • Kvůli povinnosti vzniká neochota a demotivace sloužit • Vynětí z části produktivního života, kdy bravec odvádí daně
<i>Výhody dobrovolnického systému</i>	<i>Nevýhody dobrovolnického systému</i>
<ul style="list-style-type: none"> • Vstup na dobrovolné bázi • Motivace ke službě • Vhodný při mezinárodních misích • Možnost dosažení vysoké profesionální úrovně při dlouholetém výcviku 	<ul style="list-style-type: none"> • Snížení počtu záloh • Náklady při transformaci z branného systému • Konkurence na pracovním trhu

Zdroj: vlastní zpracování

V průběhu sledovaných let a s eskalující bezpečností situací v Evropě se branná povinnost stala výhodnějším způsobem, jak rekrutovat nové lidi, kteří jsou následně zapojováni do úložních sil. Členství v NATO oběma státům zajišťuje bezpečí a zároveň motivuje k navyšování celkových výdajů na obranu. Ve výdajích je patrné, že právě eskalující situace v Evropě přiměla oba státy ke zvyšování výdajů a dle dostupných informací se tyto výdaje budou nadále navyšovat. Obě země budou větším podílem financovat jak kategorie týkající se personálu, tak především výzkumu a nákupu nové vojenské techniky.

Téma branné povinnosti je v literatuře zkoumáno především z dvou pohledů a to jakým způsobem se armády po konci studené války transformovaly nebo jestli je branná povinnost v dnešním demokratickém světě spravedlivá.

Otázka ohledně branné povinnosti bude vzhledem k bezpečnostní situaci v budoucnu nabývat na významu a to hlavně u států, které se momentálně spoléhají na dobrovolnickou armádu. Budoucí zkoumání by mohlo být zaměřené na to, jakým způsobem momentální bezpečnostní situace v Evropě ovlivňuje debaty ohledně branné povinnosti a jestli státy, které spoléhají na dobrovolnické armády, o určitém zavedení povinnosti uvažují a jak by tento koncept vypadal.

Použitá literatura

Webové stránky

Armed Forces. *Military service* [online]. [cit. 2024-03-03]. Dostupné z: <https://kariuomene.lt/en/who-we-are/military-service/23649>

EUROPEAN DEFENCE AGENCY. *Defence Data - Definition* [online]. [cit. 2024-04-01]. Dostupné z: <https://eda.europa.eu/publications-and-data/defence-data#>

EUROSTAT STATISTICS EXPLAINED. *Glossary:Personnel costs - SBS* [online]. 2012 [cit. 2024-03-30]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Glossary:Personnel_costs_-_SBS

FINNISH GOVERNMENT, 2022. *General Government Fiscal Plan for 2023–2026: Policies to safeguard Finland's future, sustainable growth and security* [online]. [cit. 2024-03-29]. Dostupné z: <https://valtioneuvosto.fi/en/-/10616/general-government-fiscal-plan-for-2023-2026-policies-to-safeguard-finland-s-future-sustainable-growth-and-security>

CHATTERJEE, Phelan, 2023. *How Sweden and Finland went from neutral to Nato* [online]. [cit. 2024-04-03]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-europe-61397478>

INTTI.FI. *Conscript service and training* [online]. 2024 [cit. 2024-04-07]. Dostupné z: <https://intti.fi/en/in-service>

KARYS.LT, 2022. *PAYOUTS FOR CONSCRIPTS* [online]. [cit. 2024-04-07]. Dostupné z: <https://www.karys.lt/en/advantages/payouts-for-conscripts/408>

KARYS.LT. *Conscripts* [online]. 2022 [cit. 2024-03-03]. Dostupné z: <https://www.karys.lt/en/military-service/conscript-service/conscripts/400> Lithuanian

Lithuanian Armed Forces. *History* [online]. [cit. 2024-03-03]. Dostupné z: <https://kariuomene.lt/en/who-we-are/history/23563>

LITHUANIAN ARMED FORCES. *Weaponry and technology* [online]. [cit. 2024-04-08]. Dostupné z: <https://kariuomene.lt/en/weaponry-and-technology/22899>

MINISTERSTVO OBRANY ČR. *Severoatlantická smlouva: (Washington D.C., 4. dubna 1949)* [online]. In: . [cit. 2024-04-06]. Dostupné z: <https://mocr.army.cz/assets/nato/strategie-a-cile/severoatlanticka-smlouva.pdf>

MINISTRY OF NATIONAL DEFENCE REPUBLIC OF LITHUANIA, 2022. *Infrastructure Development* [online]. [cit. 2024-04-01]. Dostupné z: <https://kam.lt/en/infrastructure-development/>

MINISTRY OF NATIONAL DEFENCE REPUBLIC OF LITHUANIA, 2022.

Strengthening NATO presence in Lithuania [online]. 2022 [cit. 2024-04-07]. Dostupné z: <https://kam.lt/en/strengthening-nato-presence-in-lithuania/>

MINISTRY OF NATIONAL DEFENCE REPUBLIC OF LITHUANIA. *International operations and training missions* [online]. 2024 [cit. 2024-04-08]. Dostupné z: <https://kam.lt/en/international-operations-and-training-missions/>

NATO, 2023. *Press Release: Defence Expenditure of NATO Countries (2014-2023)* [cit. 2024-03-29]. dostupné z: https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_49198.htm

NATO. *Defence expenditures and NATO's 2% guideline* [online]. 2024 [cit. 2024-03-29]. Dostupné z: https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_49198.htm

OFICIALIOSIOS STATISTIKOS PORTALAS, 2022. *The population of Lithuania (edition 2022)* [online]. [cit. 2024-04-07]. Dostupné z: <https://osp.stat.gov.lt/lietuvos-gyventojai-2022/salies-gyventojai/gyventoju-skaicius-ir-sudetis>

REUTERS. *Finland buys more arms from United States as it boosts defences* [online]. In: REUTERS. [cit. 2024-04-06]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/world/europe/finland-buys-more-arms-united-states-it-boosts-defences-2022-11-29/>

STATISTA.COM, 2023. *Total population of Finland in selected years from 1915 to 2022* [online]. 2024 [cit. 2024-04-07]. Dostupné z: <https://www.statista.com/statistics/638990/total-population-of-finland/>

THE FINNISH ARMY. *Army Units* [online]. 2024 [cit. 2024-04-02]. Dostupné z: <https://maavoimat.fi/en/army-units>

THE FINNISH ARMY. *Army: The Army defends the entire land area of the state and executes all three of the Defence Forces' tasks.* [online]. 2024 [cit. 2024-04-08]. Dostupné z: <https://maavoimat.fi/en/about-us>

THE FINNISH DEFENCE FORCES LOGISTIC COMMAND. *Building and maintaining the Defence Forces capabilities* [online]. 2024 [cit. 2024-04-08]. Dostupné z: <https://logistiikkalaitos.fi/en/building-and-maintaining-the-capabilities>

THE FINNISH DEFENCE FORCES, 2022. *National defence is everybody's business* [online]. THE FINNISH DEFENCE FORCES. [cit. 2024-01-16]. Dostupné z: https://puolustusvoimat.fi/documents/1948673/2267766/SST_PV_Maanpuolustus_taskuesite_0122_EN.pdf/66aed18d-871e-3f99-d347-ec16e37e94e2/SST_PV_Maanpuolustus_taskuesite_0122_EN.pdf?t=1648036441945

THE FINNISH DEFENCE FORCES. *Conscription - a Finnish choice. Finnish conscription system* [online]. 2024 [cit. 2024-01-16]. Dostupné z: <https://puolustusvoimat.fi/en/finnish-conscription-system>

THE FINNISH DEFENCE FORCES. *The Finnish Defence Research Agency* [online]. 2024 [cit. 2024-04-08]. Dostupné z: <https://puolustusvoimat.fi/en/about-us/finnish-defence-research-agency>

THE WORLD BANK. Military expenditure (% of GDP) - Finland THE WORLD BANK. The World Bank data [online]. [cit. 2024-03-29]. Dostupné z: <https://data.worldbank.org/indicator/MS.MIL.XPND.GD.ZS?end=2022&locations=FI&start=2004>

THE WORLD BANK. Military expenditure (% of GDP) - Lithuania. *The World Bank* [online]. 2024 [cit. 2024-03-03]. Dostupné z: <https://data.worldbank.org/indicator/MS.MIL.XPND.GD.ZS?locations=LT>

THE WORLD BANK. Military expenditure (% of GDP) Lithuania. THE WORLD BANK. The World Bank data [online]. [cit. 2024-03-29]. Dostupné z: <https://data.worldbank.org/indicator/MS.MIL.XPND.GD.ZS?end=2022&locations=LT&start=2004&view=chart>

Knihy, dokumenty a odborné články

AHLBÄCK, Anders, Fia SUNDEVALL a Johanna HJERTQUIST, 2022. *A Nordic model of gender and military work? Labour demand, gender equality and women's integration in the armed forces of Denmark, Finland, Norway and Sweden* [online]. 8-10 [cit. 2024-01-16]. Dostupné z: doi: <https://doi.org/10.1080/03585522.2022.2142661>

AMARA, Jomana, 2019. Revisiting the justification for an all-volunteer force. *DEFENSE & SECURITY ANALYSIS* [online]. 35(3), 326-342 [cit. 2024-04-05]. Dostupné z: doi: <https://doi.org/10.1080/14751798.2019.1640425>

BANDOW, Doug, 1991. The Volunteer Military: Better than a Draft. Cato Institute Foreign Policy Briefing No. 6 [online]. [cit. 2024-03-19]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/resrep04843>

BEJBL, Daniel, 2021. *Branná povinnost v právním řádu České republiky*. Praha. Diplomová práce. Univerzita Karlova, Právnická fakulta.

BOVE, Vincenzo a Elisa CAVATORTA, 2011. From Conscription to Volunteers: Budget Shares in NATO Defence Spending. *Defence and Peace Economics* [online]. 23(3), 273-288 [cit. 2024-03-30]. Dostupné z: doi: <https://doi.org/10.1080/10242694.2011.563973>

BRAW, Elisabeth, 2017. The Return of the Military Draft. *Atlantic Council - Research Report* [online]. [cit. 2024-03-19]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/resrep03488>

BRZOZOWSKI, Alexandra a EURACTIV, 2020. *Lithuania more than doubles military spending in ten years* [online]. [cit. 2024-04-02]. Dostupné z: <https://www.lrt.lt/en/news-in-english/19/1167932/lithuania-more-than-doubles-military-spending-in-ten-years>

CLEVER, Molly a David R. SEGAL, 2012. After Conscription: The United States and the All-Volunteer Force. *S + F* [online]. Nomos Verlagsgesellschaft mbH & Co., **3henld0**(1), 9-18 [cit. 2024-04-28]. ISSN 0175-274X. Dostupné z: doi:10.5771/0175-274x-2012-1-9

DANDEKER, Christopher, 1994. New Times for the Military: Some Sociological Remarks on the Changing Role and Structure of the Armed Forces of the Advanced Societies. *The British Journal of Sociology* [online]. **45(4)**, 637- 654 [cit. 2024-03-13]. Dostupné z: doi:10.2307/591887

DVORAK, Jaroslav a Bohuslav PERNICA, 2021. To free or not to free (ride): a comparative analysis of the NATO burden-sharing in the Czech Republic and Lithuania – another insight into the issues of military performance in the Central and Eastern Europe. *Defense & Security Analysis* [online]. 37(2), 164-176 [cit. 2024-03-29]. Dostupné z: doi:https://doi.org/10.1080/14751798.2021.1919345

FINNISH GOVERNMENT, 2020. Government Report on Finnish Foreign and Security Policy [online]. [cit. 2024-03-20]. Dostupné z: <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/162515>

FINNISH GOVERNMENT, 2022. Report on Finland's Accession to the North Atlantic Treaty Organization [online]. [cit. 2024-01-18]. Dostupné z: https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/164093/Gov_rep_EN.pdf?sequence=4&isAllowed=y

Finnish military intelligence review 2023 [online]. [cit. 2024-03-29]. Dostupné z: https://puolustusvoimat.fi/documents/1948673/73396483/EN_Sotilastiedustelun_julkinen_katsaus_2023.pdf/8f9b081a-34f3-aa7a-a82d-c0f73a50bb53/EN_Sotilastiedustelun_julkinen_katsaus_2023.pdf?t=1674123050373

FOLSOM, Rogers Mils, 1981. Can Conscription Work? *Cato Institute* [online]. (1) [cit. 2024-03-18]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/resrep04867>

FRIEDMAN, Milton, 1967. "Why Not a Voluntary Army?" *New Individualist Review* [online]. Liberty Fund, (4), 3-9 [cit. 2024-03-13]. Dostupné z: <https://miltonfriedman.hoover.org/internal/media/dispatcher/214337/full>

GENERAL AFFAIRS DEPARTMENT OF THE MINISTRY OF NATIONAL DEFENCE, 2022. *National Defence: Facts and Figures*. [cit. 2024-03-29] <https://kam.lt/wp-content/uploads/2023/07/Facts-and-Figures-2022-1.pdf>.

HALTINER, Karl W a Tibor SZVIRCSEV TRESCH, 2008. European civil–military relations in transition: The decline of conscription. In: *Armed Forces and Conflict Resolution: Sociological Perspectives*. 7. Emerald Group Publishing Limited, s. 165-182. ISBN 9781848551220. ISSN 1572-8323. Dostupné z: doi:10.1016/S1572-8323(08)07010-0

HELWIG, Niklas a Tuomas ISO-MARKKU. NATIONAL EXPECTATIONS REGARDING THE EUROPEAN DEFENCE FUND:: The Finnish Perspective. In: *Armament Industry European Research Group* [online]. s. 2-7 [cit. 2024-04-02]. Dostupné z: <https://www.iris-france.org/wp-content/uploads/2020/05/ARES-52.pdf>

- HENDL, Jan, 2016. *Kvalitativní výzkum*. 4. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0982-9.
- HOROWITZ, Michael C. a Matthew S. LEVENDUSKY, 2011. Drafting Support for War: Conscription and Mass Support for Warfare. *The Journal of Politics* [online]. **73**(2), 524-534 [cit. 2024-03-19]. Dostupné z: doi:10.1017/s0022381611000119
- JEHN, Christopher a Zachary SELDEN, 2002. THE END OF CONSCRIPTION IN EUROPE? *Contemporary Economic Policy Volume* [online]. 20(2), 93-100 [cit. 2024-03-30]. Dostupné z: doi:<https://doi.org/10.1093/cep/20.2.93>
- KARPPINEN, Kari, Hallvard MOE, Hilde VAN DEN BULCK, Manuel PUPPIS, Karen DONDEERS a Leo VAN AUDENHOVE, 2019. Texts as Data I: Document Analysis. In: *The Palgrave Handbook of Methods for Media Policy Research* [online]. Switzerland: Springer International Publishing, s. 249-262 [cit. 2024-04-27]. ISBN 3030160645. Dostupné z: <https://ebookcentral.proquest.com/lib/cuni/reader.action?docID=5851278&ppg=260&pq-origsite=primo>
- KOJALA Linas a Vytautas KERŠANSKAS, 2014-2015, The Impact of the Conflict in Ukraine on Lithuanian Security Development, *Lithuanian Annual Strategic Review 13(2015)*, no. 1, 171-189, [cit. 2024-04-16]. DOI 10.1515/lasr-2015-0009
- KOSONEN, Jarkko a Juha MÄLKKI. The Finnish Model of Conscription: A Successful Policy to Organize National Defence. In: DE LA PORTE, Caroline, Guðný Björk EYDAL, Jaakko KAUKO, Daniel NOHRSTEDT, Paul 't HART a Bent Sofus TRANØY, 2022. The Finnish Model of Conscription: A Successful Policy to Organize National Defence. In: *Successful Public Policy in the Nordic Countries: Cases, Lessons, Challenges* [online]. Oxford University Press, s. 456-472 [cit. 2024-01-16]. ISBN 9780191946714.
- KUTKAITYTĖ, Monika, 2021. *Lithuanian troops to be deployed to 12 international missions* [online]. 2021 [cit. 2024-04-02]. Dostupné z: https://www.lrs.lt/sip/portal.show?p_r=35403&p_k=2&p_t=279357
- LAITINEN, Kari a Arto NOKKALA, 2005. *Suomalainen asevelvollisuus: historiaa, haasteita ja tulevaisuutta*. Helsinki: Puolustusministeriö. ISBN 951-25-1574-1.
- LEVI, Margaret, 1996. The Institution of Conscription. *Cambridge University Press* [online]. **20**(1), 133-167 [cit. 2024-03-18]. Dostupné z: doi:10.2307/1171506
- LOWE, Miranda Summers, 2019. The Gradual Shift to an Operational Reserve: Reserve Component Mobilizations in the 1990s. *Military Review* [online]. 119-126 [cit. 2024-03-18]. Dostupné z: <https://www.armyupress.army.mil/Journals/Military-Review/English-Edition-Archives/May-June-2019/Summers-Lowe-Reserve-1990s/>
- MULLIGAN, Casey B. a Andrei SHLEIFER, 2005. Conscription as Regulation. Oxford University Press [online]. 7(1), 85-111 [cit. 2024-03-19]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/42705470>

NG, Yew-Kwang, 2008. Why is the Military Draft Common? Conscription and Increasing Returns. *Annals of Economics and Finance* [online]. 373-384 [cit. 2024-03-13]. ISSN 1529-7373. Dostupné z: <http://aeconf.com/articles/nov2008/aef090208.pdf>

NOVAGROCKIENE, Jūratė, 2005. Transformation of the Military in the 21st Century: The Lithuanian Case. *Lithuanian Annual Strategic Review*, 3(1), 189-207 [cit. 2024-03-29]. doi:10.47459/lasr.2005.3.9

OCHRANA, František, 2019. *Metodologie, metody a metodika vědeckého výzkumu* [online]. Karolinum [cit. 2024-03-26]. ISBN 978-80-246-4204-8. Dostupné z: <https://www.bookport.cz/kniha/metodologie-metody-a-metodika-vedeckeoho-vyzkumu-5870/>

OSSA, Hejlä a Tommi KOIVULA, 2022. *WHAT WOULD FINLAND BRING TO THE TABLE FOR NATO?* [online]. [cit. 2024-03-29]. Dostupné z:

<https://warontherocks.com/2022/05/what-would-finland-bring-to-the-table-for-nato>

PERNICA, Bohuslav, 2006. Ještě k branné povinnosti. *Vojenské rozhledy* [online]. AVIS, 15(2), 106-107 [cit. 2024-03-03]. ISSN 1210-3292. Dostupné z:

https://www.vojenskerozhledy.cz/images/archiv_voj_rozhl/cele_cisla/rozhledy2006-2.pdf

SESELGYTE, Margarita, 2010. Security Culture of Lithuania. Lithuanian foreign policy review [online]. Foreign Policy Research Center, 24(24), 23-40 [cit. 2024-03-20]. ISSN 1392-5504.

SHEEHAN, J. James, 2011. The Future of Conscription: Some Comparative Reflections. *Daedalus* [online], 140(3), 112–121 [cit. 2024-03-20]. <http://www.jstor.org/stable/23047352>

ŠLEKYS, Deividas, 2017. Lithuania's Balancing Act. *Journal on Baltic Security* [online]. 3(2), 43-54 [cit. 2024-03-29]. Dostupné z: doi:<https://doi.org/10.1515/jobs-2017-0008>

ŠLEKYS, Deividas, 2020. Lithuanian Military Transformation and Changing Efficiency of Defence. In: *Lithuania in the Global Context: National Security and Defence Policy Dilemmas* [online]. s. 307-310 [cit. 2024-03-03]. ISBN 978-609-8277-03-6. Dostupné z: <https://kam.lt/wp-content/uploads/2022/03/lithuania-in-the-global-context.pdf>

ŠVAŘÍČEK, Roman a ŠEĎOVÁ, Klára. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 2007 [cit. 2024-04-25]. ISBN 978-80-7367-313-0.

VILEIKIENĖ, Egle a Diana JANUŠAUSKIENĖ, 2016. Subjective Security in a Volatile Geopolitical Situation: Does Lithuanian Society Feel Safe? *Journal on Baltic Security* [online]. 2(2), 109 - 113 [cit. 2024-03-03]. ISSN 2382-9230. Dostupné z: <https://www.baltdefcol.org/files/files/JOBS/JOBS.02.2.pdf>

Seznam grafů a tabulek

Grafy

Graf č. 1: Vývoj výdajů na obranu ve Finsku

Graf č. 2: Vývoj personálních výdajů v % z HDP na obranu

Graf č. 3: Vývoj výdajů na operace, cvičení, provoz a údržbu v % z HDP na obranu

Graf č. 4: Vývoj výdajů na infrastrukturu v % z HDP na obranu

Graf č. 5: Vývoj výdajů na výzkumný vývoj a vojenskou techniku v % z HDP na obranu

Graf č. 6: Vývoj výdajů na obranu v Litvě

Graf č. 7: Vývoj personálních výdajů v % z HDP na obranu

Graf č. 8: Vývoj výdajů na operace, cvičení, provoz a údržbu v % z HDP na obranu

Graf č. 9: Vývoj výdajů na infrastrukturu v % z HDP na obranu

Graf č. 10: Vývoj výdajů na výzkumný vývoj a vojenskou techniku v % z HDP na obranu

Graf č. 11: Srovnání výdajů Finska a Litvy na personál

Graf č. 12: Srovnání výdajů Finska a Litvy na operace, cvičení, provoz a údržbu

Graf č. 13: Srovnání výdajů Finska a Litvy na infrastrukturu

Graf č. 14: Srovnání výdajů Finska a Litvy na výzkumný vývoj a vojenskou techniku

Tabulky

Tabulka č. 1: Výhody a nevýhody systému branné povinnosti a dobrovolnického systému

Seznam příloh

Příloha 1: Data set tabulek (přiloženo jako soubor MS Excel)